

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PC-1036

[Total No. of Pages : 4

[6315]-301

T.Y. B.Com.

351 : BUSINESS REGULATORY FRAMEWORK - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Q. No. 1 & Q. No. 6 are compulsory.*
- 2) *Solve any 3 (Three) questions from the remaining questions no's 2, 3, 4 and 5.*

Q1) A) Fill in the blank (Any five) : **[5]**

- i) A legally implementation agreement is called a _____.
(contract, agreement, offer)
- ii) Written agreement of partnership is called as _____.
(document, agreement, deed)
- iii) There must be at least _____ parties to the contract of Sale of Goods.
(One, Two, Three)
- iv) Sale of Goods Act 1930 applies to _____ Goods.
(immovable, movable, public)
- v) The arbitration agreement must be in the form of _____.
(written, oral, written and oral)
- vi) Arbitration and Conciliation Act was passed in India in _____.
(1995, 1996, 1997)

B) Match the following : **[5]**

Group - A

Group - B

i) The price of a promise	a) Present object
ii) Free consent	b) Consideration
iii) Limited Liability partnership 2008	c) Section 14
iv) Goods present at the time of sale	d) Domestic Court
v) Arbitration	e) At least two partners

P.T.O.

Q2) What do you mean by consideration? Explain the legal rules as to consideration. [15]

Q3) Explain the difference between limited liability partnership and partnership firm. [15]

Q4) Define the term unpaid seller. Explain the special rights of Unpaid seller. [15]

Q5) What is an arbitrator? Explain the powers and duties of an arbitrator. [15]

Q6) Write short notes (Any Three) : [15]

- a) Capacities of parties
- b) Types of partners
- c) Agreement of Sale
- d) Conciliation process
- e) Transfer of ownership

PC-1036

[6315]-301

T.Y. B.Com.

351 : व्यापारी कायदे नियमनात्मक रचना - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) प्रश्न क्र. 2, 3, 4 आणि 5 मधील कोणतेही तीन प्रश्न सोडवावेत.

-
- प्रश्न 1)** अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच) : [5]
- i) कायद्याने अंमलबजावणी करता येणाऱ्या ठरावास ..... असे म्हणतात.
(करार, ठराव, प्रस्ताव)
  - ii) भागीदारीच्या लेखी कराराला भागीदारी ..... म्हणतात.
(दस्त, ठराव, करारनामा)
  - iii) मालविक्रीच्या करारात किमान ..... पक्ष असलेच पाहिजेत.
(एक, दोन, तीन)
  - iv) माल विक्री कायदा 1930 ..... वस्तुंना लागू होतो.
(अचल, चल, सार्वजनिक)
  - v) मध्यस्थी करार हा ..... स्वरूपात असणे आवश्यक आहे.
(लेखी, तोंडी, लेखी किंवा तोंडी)
  - vi) भारतात ..... साली मध्यस्थी व सलोखा कायदा पास करण्यात आला.
(1995, 1996, 1997)
- ब) योग्य जोड्या लावा : [5]
अ गट	ब गट
i) वचनाची किंमत	अ) वर्तमान वस्तु
ii) मुक्त संमती	ब) प्रतिफल
iii) मर्यादित जबाबदारी भागीदारी 2008	क) कलम 14
iv) विक्रीच्या वेळी वस्तु अस्तित्वात	ड) घरगुती न्यायालय
v) मध्यस्थी	ई) किमान दोन भागीदार

- प्रश्न 2) प्रतिफल म्हणजे काय? प्रतिफला संबंधी कायदेशीर तरतुदी स्पष्ट करा. [15]
- प्रश्न 3) मर्यादित जबाबदारी भागीदारी आणि भागीदारी संस्था यातील फरक स्पष्ट करा. [15]
- प्रश्न 4) अदत्त विक्रेता म्हणजे काय? अदत्त विक्रेत्याचे विशेष हक्क स्पष्ट करा. [15]
- प्रश्न 5) लवाद म्हणजे काय हे सांगून लवादाचे अधिकार आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा. [15]
- प्रश्न 6) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) : [15]
- अ) करार करणाऱ्या व्यक्तींची पात्रता
  - ब) भागीदारांचे प्रकार
  - क) मालविक्रीचा ठराव
  - ड) सलोखा / समझोता कार्यपद्धती
  - इ) मालकी हक्कांचे हस्तांतरण

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1037

[Total No. of Pages : 5

[6315]-302

T.Y.B.Com.

352 : ADVANCED ACCOUNTING - I
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Question No. 1. is Compulsory.*
- 2) Solve any two Questions from the remaining Questions i.e. Q. No. 2, 3 and 4.*
- 3) Use of a simple Calculator is allowed.*
- 4) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks (Any Five)

[5]

- a) IFRS stands for _____.
  - i) Indian Financial Recording Standards
  - ii) International Financial Reporting Standards
  - iii) International Funded Reporting Standards
  - iv) International Financial Recording Standards
- b) Any balance left out in capital reduction account will be transferred to _____ Account.
  - i) Capital Reduction
  - ii) Capital Reserve
  - iii) Profit & Loss
  - iv) Share Capital
- c) When assets ceases generating income from it, bank treats the asset as _____.
  - i) Banking Assets
  - ii) Banking Reserve
  - iii) Non-performing Assets
  - iv) Share Capital A/c
- d) Under the _____ method of valuation of closing investment, it is assumed that the investments purchased first are sold first.
  - i) Average Method
  - ii) Market price
  - iii) LIFO
  - iv) FIFO
- e) Interest and brokerage are to be calculated on the _____ of investments.
  - i) Face Value
  - ii) Market Value
  - iii) Average Value
  - iv) Weighted Average Value

P.T.O.

Q2) The following is the Balance Sheet of Om Ltd., Malad, as on 31st March 2023. **[20]**

Balance Sheet as on 31st March, 2023

Liabilities	Amount in ₹	Assets	Amount in ₹
Share Capital :		Good will	60,000
<u>Issued and Subscribed Capital :</u>	-	Buildings	1,50,000
a) 4,000 Equity Shares of ₹100 each, fully paid	4,00,000	Machinery	3,00,000
		Patents	30,000
b) 3,000, 7% Preference Shares of ₹ 100 each, fully paid	3,00,000	Stock	2,20,000
		Debtors	1,50,000
Profits Prior to Incorporation	10,000	Cash	5,000
6% Debentures	3,00,000	Preliminary Expenses	25,000
Sundry Creditors	2,00,000	Profit and Loss	2,70,000
Total	12,10,000	Total	12,10,000

The following scheme of reconstruction was duly approved by the court.

- a) 7% Preference Shares to be converted into 9% Preference Shares, the amount being reduced by 30%.
- b) Equity Shares to be reduced to fully paid shares of ₹ 50 each.
- c) Buildings to be appreciated by 20%.
- d) Debentures to be reduced by 20%.
- e) All intangible assets and fictitious amounts including Patents be written off.
- f) Utilize, profits prior to incorporation, if necessary.

Pass journal entries to record the above scheme of reconstruction in the books of Om Ltd., Malad and Prepare a Capital Reduction A/c and revised Balance Sheet as on 31st March, 2023.

Q3) Following is the Trial Balance of AK Bank Ltd., Goa as on 31st March, 2023.
Prepare Profit and Loss Accounts and Balance Sheet as on that date, as per the Banking Regulation Act, 1949. **[20]**

Trial Balance as on 31-3-2023

Particulars	Debit ₹	Particulars	Credit ₹
Loans, cash Credits & Overdrafts	12,00,000	Equity Share Capital of ₹ 100 each ₹ 50 paid up	6,00,000
Bills Discounted and Purchased	5,60,000	Profit & Loss Account as on 01-04-2022	1,60,000
Director's Fees	18,000	Current Deposit Account	13,70,000
Audit Fees	4,000	Fixed Deposit Account	15,50,000
Furniture (Cost ₹ 4,00,000)	3,48,000	Savings Bank Account	10,80,000
Printing and Stationery	16,000	Interest and Discount received	8,40,000
Rent and Taxes	34,000	Commission and Exchange	4,00,000
Salary	2,80,000	Reserve Fund	1,40,000
Buildings (Cost ₹ 10,00,000)	9,00,000	Borrowing from Krishna Bank	7,50,000
Law Charges	6,000	Branch Adjustment Account	5,10,000
Cash in Hand	78,000		
Cash with RBI	15,10,000		
Cash with other Banks	13,06,000		
Investment at Cost	5,40,000		
Interest Paid	6,00,000		
Total	74,00,000	Total	74,00,000

Following additional information is available

- Rebate on bills discounted amounted to ₹ 22,000.
- Provide depreciation on Buildings @ 12% on cost.
- Provide depreciation on Furniture @ 5% on cost.
- Provide ₹ 6,000 for Bad and Doubtful Debts.
- Transfer 25% of the current year's profit to Statutory Reserve.

Q4) From the following particulars of M/s Sahani Ltd., Juhu

[20]

Write up 6% Government Bonds Account for the year ending on 31st December 2023.

Opening balance as on 1.1.2023 - Face Value ₹ 75,000 - Cost ₹ 73,750.

Purchases

1.3.2023 - Purchased bonds worth ₹ 15,000 cum - interest at ₹ 98.

1.10.2023 - Purchased bonds worth ₹ 10,000 ex-interest at ₹ 98.

Sales

1.7.2023 - Sold bonds worth ₹ 30,000, ex-interest at ₹100.

1.11.2023 - Sold bonds worth ₹ 20,000, cum - interest at ₹ 97.

Interest dates are 30th September and 31st March.

M/s Sahani Ltd., Juhu closes their books of accounts on 31st December every year. Show Investment Account.

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PC1038

[Total No. of Pages : 4

[6315]-303

T.Y.B.Com.

BUSINESS ECONOMICS

**353(A) : Indian and Global Economic Development - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) Question No.1 and 6 are Compulsory.*
- 2) Solve any three Questions from 2 to 5.*
- 3) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) A) Multiple choice questions. (Any Five)

[5]

- i) India's new industrial policy was announced in ____
  - a) 2007
  - b) 2001
  - c) 1991
  - d) 2009
- ii) Economic items that are not in a storable form are called ____
  - a) Geffen's Items
  - b) Industrial Items
  - c) Cheap Items
  - d) Services
- iii) The countries undergoing the first stage of economic development are ____ countries
  - a) Developed
  - b) Primary
  - c) Poor
  - d) Developing
- iv) ____ is required to improve the productivity of Indian agriculture.
  - a) Use of hybrid seeds
  - b) Modern Technology
  - c) Use of Fertilizers
  - d) All of above
- v) Indian economy is currently known globally as ____.
  - a) Developed
  - b) Modern
  - c) Low Developed
  - d) Emerging Economy
- vi) In the early days, Indian agriculture was mostly supplied with credit from ____
  - a) Institutional Sources
  - b) Government
  - c) Private Banks
  - d) Lenders

P.T.O.

B) Match the Pairs. [5]

A	B
i) Developing Country	a) Undeveloped Agriculture Marketing
ii) Developed Country	b) Government Interference
iii) Indian Agriculture	c) India
iv) Public Sector	d) High Contribution in National Income of India
v) Indian Service Sector	e) America

Q2) What is mean by Industrialization? Explain role of Industrialization in economic development of India. [15]

Q3) Define service sector. Explain role of service sector in India. [15]

Q4) What is mean by emerging economy? Explain in detail characteristics of Indian economy as an emerging economy. [15]

Q5) Explain in detail sources of agricultural finance in India. [15]

Q6) Write short notes on. (Any Three) [15]

- a) Role of Private sector in Infrastructural Development.
- b) Digital Economy.
- c) Indicators of Economic Development.
- d) Contract Farming.
- e) Make in India.

PC1038

T.Y.B.Com.

BUSINESS ECONOMICS

**353(A) : Indian and Global Economic Development - I
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V)**

(मराठी रूपांतर)

[एकूण गुण : 70]

सूचना :- 1) प्रश्न क्र.1 आणि 6 सक्तीचे आहेत.
2) प्रश्न क्रमांक 2 ते 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
3) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

[5]

- i) भारताचे नवीन औद्योगिक धोरण ..... मध्ये जाहीर झाले.
अ) 2007 ब) 2001
क) 1991 ड) 2009
- ii) ज्या आर्थिक वस्तू साठविण्यास योग्य स्वरूपात नसतात त्यांना ..... म्हणतात.
अ) निकृष्ट वस्तू ब) औद्योगिक वस्तू
क) स्वस्त वस्तू ड) सेवा
- iii) आर्थिक विकासाच्या पहिल्या अवस्थेमधून जाणारे देश म्हणजे ..... देश होय.
अ) विकसित ब) प्राथमिक
क) गरीब ड) विकसनशील
- iv) भारतीय शेतीची उत्पादकता सुधारण्यासाठी ..... आवश्यक आहे.
अ) संकरीत बियाणांचा वापर ब) आधुनिक तंत्रज्ञान
क) खतांचा वापर ड) वरील सर्व
- v) जागतिक स्तरावर सध्या भारताची अर्थव्यवस्था ..... म्हणून ओळखली जाते.
अ) विकसित ब) आधुनिक
क) निम्न विकसित ड) नवीन उदयास येणारी
- vi) सुरुवातीच्या काळात भारतीय शेतीला ..... कडून सर्वात जास्त कर्ज पुरवठा केला जात असे.
अ) संस्थात्मक घटक ब) सरकार
क) खासगी बँका ड) सावकार

ब) जोड्या लावा.

[5]

अ	ब
i) विकसनशील देश	अ) अविकसित कृषी विक्री व्यवस्था
ii) विकसित देश	ब) सरकारी हस्तक्षेप
iii) भारतीय शेती	क) भारत
iv) सार्वजनिक क्षेत्र	ड) राष्ट्रीय उत्पन्नात अधिक हिस्सा
v) भारतीय सेवा क्षेत्र	इ) अमेरिका

प्र.2) औद्योगिकीकरण म्हणजे काय? भारताच्या आर्थिक विकासामधील औद्योगिकीकरणाची भूमिका स्पष्ट करा. [15]

प्र.3) सेवा क्षेत्राची व्याख्या करा. भारतातील सेवा क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा. [15]

प्र.4) उद्योन्मुख अर्थव्यवस्था म्हणजे काय? उद्योन्मुख अर्थव्यवस्था म्हणून भारतीय अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये सविस्तर स्पष्ट करा. [15]

प्र.5) भारताच्या कृषी वित्त पुरवठ्याचे स्रोत सविस्तर स्पष्ट करा. [15]

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन) [15]

- अ) पायाभूत सुविधांच्या विकासात खासगी क्षेत्राची भूमिका
- ब) डिजिटल एकाॅनॉमी
- क) आर्थिक विकासाचे निर्देशक
- ड) करार शेती
- इ) मेक इन इंडिया

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

PC1039

[Total No. of Pages : 4

[6315]-304

T.Y.B.Com.

BUSINESS ECONOMICS

353B : International Economics - I

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *Questions No. 1 and question No. 6 are compulsory.*
- 2) *Solve any three questions from the question No.2 to question no. 5.*
- 3) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) A) Multiple Choice Questions. (any five).

[5]

- i) _____ of the following is international trade
  - a) Trade between countries
  - b) Trade between Regions
  - c) Trade between provins
  - d) Both (b) & (c)
- ii) Leontif paradox is on Empirical Testing of _____ theory.
  - a) Absolute cost advantage
  - b) Hecksher Ohlin
  - c) Comparative cost advantage
  - d) None of the above
- iii) Camparative cost advantage theory is given by _____
  - a) David Recardo
  - b) Adam Smith
  - c) J.M. Keynes
  - d) Heckscher Ohlin
- iv) _____ is not a form of Tariff
  - a) Protective
  - b) Revenue
  - c) Consumption
  - d) None of the above
- v) _____ is not a trade barrier.
  - a) Subsidies
  - b) Embargo
  - c) Export security
  - d) Tarrif Barrier
- vi) _____ Explained the gross barter terms of trade
  - a) Jacob Viner
  - b) F.W. Tausing
  - c) W.Singer
  - d) Dorrance

P.T.O.

B) Match the pairs [5]

A	B
i) Comparative cost advantages	a) Trade between countries
ii) International Trade	b) Tausing
iii) Factor endowment theory	c) David Ricardo
iv) Net Barter terms of trade	d) Tradde between two states.
v) Inter Regional Trade	e) Hecksher ohline

Q2) Explain the scope and importance of international economics. [15]

Q3) Explain comparative cost advantage theory. [15]

Q4) Explain the arguments infavour of and against free trade policy. [15]

Q5) Explain the factors affecting terms of trade. [15]

Q6) Write short notes (any 3) [15]

- a) Leontif paradox
- b) Dumping
- c) Tools of protection
- d) Production life cycle theory
- e) Inter regional trade

Total No. of Questions : 6]

PC1039

[6315]-304

T.Y.B.Com.

BUSINESS ECONOMICS

353B : International Economics - I

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) प्रश्न क्र. 1 आणि प्रश्न क्र. 6 सोडविणे अनिवार्य आहेत.
  - 2) प्रश्न क्र. 2, 3, 4 आणि प्रश्न क्र. 5 पैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
  - 4) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) बहुपर्यायी प्रश्न (कोणत्याही पाच)

[5]

- i) खालीलपैकी ..... हा आंतरराष्ट्रीय व्यापार आहे.
अ) विविध देशांमधील व्यापार   ब) देशांतर्गत व्यापार
क) प्रातांमधील व्यापार   ड) ब आणि क दोन्ही
- ii) लिआंन्टीफचा विरोधाभास ..... या सिद्धांताची अनुभवजन्य चाचणी आहे.
अ) निरपेक्ष खर्च लाभ सिद्धांत   ब) हेक्श्चर ओहलीन सिद्धांत
क) तुलनात्मक खर्च सिद्धांत   ड) यापैकी नाही
- iii) तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांत ..... यांनी मांडला.
अ) डेव्हिड रिकार्डो   ब) अँडम स्मिथ
क) जे.एम.केन्स   ड) हेक्श्चर ओहलीन
- iv) ..... हा जकातीचा प्रकार नाही.
अ) संरक्षित   ब) महसुली
क) उपभोग्य   ड) यापैकी नाही
- v) ..... हा व्यापारी अडथळा नाही.
अ) अनुदाने   ब) निर्बंध
क) निर्यात सुरक्षा   ड) दर अडथळे
- vi) स्थूल वस्तुरूप व्यापार शर्ती ..... यांनी मांडल्या.
अ) जेकब वायनर   ब) एफ. डब्ल्यु. टाऊसिंग
क) डब्ल्यु. सिंगर   ड) डार्रेन्स

ब) खालील जोड्या जुळवा.

[5]

‘अ’ गट

‘ब’ गट

i) तुलनात्मक खर्च लाभ

अ) देशांमधील व्यापार

ii) आंतरराष्ट्रीय व्यापार

ब) टाऊसिंग

iii) घटक देणगी सिद्धांत

क) डेव्हिड रिकार्डो

iv) निव्वळ व्यापार शर्ती

ड) दोन राज्यांमधील व्यापार

v) आंतर प्रादेशिक व्यापार

इ) हेक्शचर ओहलीन

प्र.2) आंतरराष्ट्रीय अर्थशास्त्राची व्याप्ती आणि महत्त्व स्पष्ट करा.

[15]

प्र.3) तुलनात्मक खर्च लाभ सिद्धांत स्पष्ट करा.

[15]

प्र.4) मुक्त व्यापाराच्या समर्थनार्थ आणि विरोधी युक्तिवाद स्पष्ट करा.

[15]

प्र.5) व्यापार शर्तीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

[15]

प्र.6) टिपा लिहा. (कोणत्याही तीन)

[15]

अ) लिऑन्टीफ विरोधाभास

ब) अवपुंजन

क) व्यापार संरक्षणाची साधने

ड) उत्पादन जीवनचक्र सिद्धांत

इ) आंतर प्रादेशिक व्यापार

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC1040

[Total No. of Pages : 4

[6315]-305

T.Y. B.Com.

354 : AUDITING & TAXATION - I
(2019 CBCS Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blank with the most appropriate alternative (any five) **[5]**

- i) _____ is a kind of audit which is conducted between two annual completed or final audit.
(Final Audit, Interim Audit, Cost Audit)
- ii) Under section _____ of the companies act, the central Government has power to direct special audit.
(231A, 232A, 233A)
- iii) _____ is the process of inspecting a document that supports a recorded transaction in order to verify the authority of such a transaction
(Vouching, Verification, Valuation)
- iv) _____ implies critical examination and evaluation of the valuation of assets and liabilities as per generally accepted accounting principles.
(Vouching, Verification, Valuation)
- v) A person who, under section _____ of the companies Act 1956 is entitled to be appointed as an auditor of a company
(222(2), 224(2), 226(2))
- vi) Deduction under section _____ is allowed to any assessee who derives profits and gains from an eligible business.
(70-IA, 80-IA, 90-IA)
- vii) _____ devices are the devices that transfer data program into the computers processing system.
(Input, Output, Storage)

P.T.O.

B) True or False. [5]

- i) The word 'Audit' is derived from the Latin word 'Audire' which means 'to hear'.
- ii) Voucher is a document on the basis of which the transaction is recorded and entry is passed in the books of accounts.
- iii) In order to be appointed as an auditor a person must be a chartered accountant within the meaning of the chartered accountants act. 1959.
- iv) Section 88 AB of the income tax act provides for compulsory audit of accounts of certain person.
- v) A set of computer programs designed to carry out a particular task is known as 'Hardware'.

Q2) Write a short notes (any two). [10]

- a) Essentials of Good Internal check
- b) Objectives of verification of assets.
- c) Removal of an auditor
- d) Types of EDP (Electronic data processing) accounting system.

Q3) Answer the following (any two). [30]

- a) Define 'Audit programme'. State the advantages and disadvantages of audit programme.
- b) Define 'Audit report'. Explain the important contents.
- c) Explain the rights and duties of company auditors.
- d) Explain the role of Auditor in computerised accounting system.

Total No. of Questions : 3]

PC1040

[6315]-305

T.Y. B.Com.

354 : AUDITING & TAXATION - I
(2019 CBCS Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

/एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) रिक्काम्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच) [5]

- i) ..... हे एक प्रकारचे अंकेक्षण आहे जे दोन वार्षिक संपूर्ण किंवा अंतिम अंकेक्षणा दरम्यान केले जाते.
(अंतिम अंकेक्षण, मध्यावधी अंकेक्षण, परिव्यय अंकेक्षण)
- ii) कंपनी कायद्याच्या कलम ..... अन्वये केंद्र सरकारला विशेष लेखापरिक्षणाचे निर्देश देण्याचा अधिकार आहे.
(231A, 232A, 233A)
- iii) व्यवहाराचे अधिकार सत्यापित करण्यासाठी नोंद केलेल्या व्यवहारास समर्थन देणाऱ्या दस्तऐवजाची तपासणी करण्याची ..... प्रक्रिया आहे.
(प्रमाणन, सत्यापन, मुल्यांकन)
- iv) ..... म्हणजे सामान्यतः स्वीकारल्या गेलेल्या लेखा तत्वानुसार मालमत्ता आणि दायित्वांच्या मुल्यांकनाची गंभीर परीक्षा व मुल्यांकन होय.
(प्रमाणन, सत्यापन, मुल्यांकन)
- v) एखादी व्यक्ती, जी कंपनी कायदा 1956 च्या कलम ..... अन्वये कंपनीचा अंकेक्षक म्हणुन नियुक्त होण्याचा अधिकार आहे.
(222(2), 224(2), 226(2))
- vi) ..... कलमान्वये वजावट ही पात्र व्यवसायातून नफा आणि नफा मिळवणाऱ्या कोणत्याही मुल्यांकन कर्त्याला परवानगी आहे.
(70-IA, 80-IA, 90-IA)
- vii) ..... उपकरणे ही अशी उपकरणे आहेत जी संगणक प्रक्रीया प्रणालीमध्ये माहिती प्रक्रीया हस्तांतरीत करतात.
(माहिती पुरविणारी साधने, माहिती दर्शविणारी साधने, माहिती साठवणुकीची साधने)

ब) चुक की बरोबर.

[5]

- i) ऑडिट, अंकेक्षण या शब्दाची उत्पत्ती लॅटिन शब्द ऑडायर पासून झालेली आहे ज्याचा अर्थ ऐकणे असा आहे.
- ii) प्रमाणक हे एक दस्तऐवज आहे ज्याच्या आधारावर व्यवहाराची नोंद केली जाते आणि खात्याच्या पुस्तकांमध्ये नोंद केली जाते.
- iii) लेखापरीक्षक म्हणून नियुक्त होण्यासाठी एखादी व्यक्ती चार्टर्ड अकाउंटंट कायदा 1959 च्या अर्थानुसार सनदी लेखापाल असणे आवश्यक आहे.
- iv) आयकर कायद्याच्या कलम 88AB अन्वये विशिष्ट व्यक्तीच्या खात्यांचे अनिवार्य अंकेक्षण करण्याची तरतुद आहे.
- v) विशिष्ट कार्य पार पाडण्यासाठी आराखडा केलेल्या संगणक प्रक्रिया संच हार्डवेअर म्हणून ओळखला जातो.

प्र.2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) चांगल्या अंतर्गत तपासणीसाठी आवश्यक गोष्टी.
- ब) मालमत्तेच्या सत्यापनाची वैशिष्ट्ये.
- क) अंकेक्षकाची पदच्युती.
- ड) इडीपी (विद्युतीय माहिती (आकडेवारी) प्रक्रिया) अंकेक्षण पद्धतीचे प्रकार.

प्र.3) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

[30]

- अ) अंकेक्षण कार्यक्रम ही संज्ञा स्पष्ट करा. अंकेक्षण कार्यक्रमाचे फायदे आणि तोटे स्पष्ट करा.
- ब) अंकेक्षण अहवाल ही संकल्पना स्पष्ट करा. अंकेक्षण अहवालातील मजकूर स्पष्ट करा.
- क) कंपनी अंकेक्षकाचे अधिकार आणि कर्तव्ये स्पष्ट करा.
- ड) संगणक अंकेक्षण पद्धतीतील अंकेक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1041

[Total No. of Pages : 4

[6315]-306

T.Y. B.Com.

355(a) : BUSINESS ADMINISTRATION - II

Human Resource Management

(2019 Pattern) (Special Paper - II) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks with most appropriate answer (Any 5) : [5 × 1 = 5]

- i) _____ is a statement of human qualifications necessary to do a Job.
  - a) Job Description
  - b) Job Analysis
  - c) Job Specification
- ii) Kiazen is a Japanese word meaning _____.
  - a) Continuous improvement
  - b) One time improvement
  - c) Sudden improvement
- iii) _____ is not a function of Human Resource Management
  - a) Marketing and Sales
  - b) Recruitment and Selection
  - c) Training and Development
- iv) _____ is application oriented
  - a) Training
  - b) Education
  - c) Job Learning
- v) _____ is to identify the strengths and weakness of employees to place right person at the right job.
  - a) Performance Appraisal
  - b) Feedback
  - c) Selection

P.T.O.

- vi) _____ is a interview conducted with a large group of candidates
- Stress Interview
  - Group Interview
  - Depth Interview

B) Match the pairs : [5]

Group A		Group B
i) Panel Interview	a)	Former Employee
ii) Interest Test	b)	Long Term Benefits
iii) Internal Source	c)	Planning, Organizing, Directing, Controlling, Compensation etc.
iv) Career Development	d)	Screening by a group of interviewers
v) Functions of Human Resource Management	e)	Likes and Dislikes of a Candidate

Q2) Write short notes on (Any two) : [10]

- Job Description
- Types of Interviews
- Steps in Human Resource Planning
- Limitations of Performance Appraisal

Q3) a) Discuss about Ethical Performance Appraisal. [8]

b) Explain the Importance of Training in detail. [7]

Q4) a) State the various functions of Human Resource Department in Modern Business. [8]

b) Explain various sources of Recruitment. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC-1041

[6315]-306

T.Y. B.Com.

355(a) : BUSINESS ADMINISTRATION - II

Human Resource Management

(2019 Pattern) (Special Paper - II) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
- 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1)** अ) योग्य पर्यायाची निवड करून रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच) [5]
- i) ..... हे नोकरी करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या मानवी पात्रतेचे विधान आहे.
अ) कार्य विवरण
ब) कार्य विश्लेषण
क) कार्य तपशील
  - ii) कायझन या जपानी शब्दाचा अर्थ ..... हा आहे.
अ) सतत सुधारणा
ब) एक वेळ सुधारणा
क) अचानक सुधारणा
  - iii) ..... हे मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे कार्य नाही.
अ) विपणन आणि विक्री
ब) भरती आणि निवड
क) प्रशिक्षण आणि विकास
  - iv) ..... अनुप्रयोगानुसार आहे.
अ) प्रशिक्षण
ब) शिक्षण
क) कामावर शिकणे
  - v) ..... म्हणजे योग्य व्यक्तीला योग्य नोकरीवर ठेवण्यासाठी कर्मचाऱ्यांची ताकद आणि कमकुवतपणा ओळखणे.
अ) कामगिरी मूल्यांकन
ब) अभिप्राय
क) निवड

vi) ..... ही उमेदवारांच्या मोठ्या गटाची मुलाखत असते.

अ) तणावपूर्ण मुलाखत

ब) गट मुलाखत

क) सखोल मुलाखत

ब) जोड्या लावा.

[5]

गट अ		गट ब
i) पॅनल मुलाखत	अ)	माजी कर्मचारी
ii) स्वारस्य चाचणी	ब)	दीर्घकालीन लाभ
iii) अंतर्गत स्रोत	क)	नियोजन, संघटन, निर्देशन, नियंत्रण, नुकसान भरपाई इ.
iv) कारकीर्द विकास	ड)	मुलाखतकारांच्या गटाद्वारे स्क्रीनिंग
v) मानव संसाधन व्यवस्थापनाची कार्ये	ई)	उमेदवारांच्या आवडी-निवडी

प्रश्न 2) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)

[10]

अ) कार्य विवरण

ब) मुलाखतीचे प्रकार

क) मानव संसाधन नियोजनातील टप्पे

ड) कार्यक्षमता मूल्यमापनाच्या मर्यादा

प्रश्न 3) अ) नैतिक कार्यक्षमता मूल्यांकनाविषयी चर्चा करा.

[8]

ब) प्रशिक्षणाचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

[7]

प्रश्न 4) अ) आधुनिक व्यवसायात मानव संसाधन विभागाच्या विविध कार्यांची चर्चा करा.

[8]

ब) भरतीचे विविध स्रोत स्पष्ट करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1042

[Total No. of Pages : 4

[6315]-307

T.Y. B.Com.

355B : BANKING AND FINANCE (Special Paper - II)
Financial Market and Institutions in India - I
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blank with the most appropriate alternative (any Five) : **[5]**

- i) The organised financial system includes _____.
  - a) Commercial Banks
  - b) Indigenous Banks
  - c) Foreign Banks
  - d) None of the above
- ii) The financial market for long term funds is known as _____.
  - a) Capital Market
  - b) Money Market
  - c) Primary Market
  - d) Secondary Market
- iii) Maintaining a foreign currency account is helpful to _____.
  - a) Avoid transaction cost
  - b) Avoid exchange risk
  - c) Avoid both transaction cost and exchange risk
  - d) Avoid exchange risk and domestic currency depreciation
- iv) Exchange rate are determined in _____.
  - a) Money market
  - b) The foreign exchange market
  - c) The stock market
  - d) The capital market
- v) Money Market regulator is _____.
  - a) RBI
  - b) IRDA
  - c) BSE
  - d) NSE
- vi) The price of one currency in terms of another is known as _____.
  - a) Foreign Exchange Rate
  - b) Trade Rate
  - c) Interest Rate
  - d) Balance of Payment

P.T.O.

B) Match the Pairs : [5]

Group - A	Group - B
i) Financial Market	a) Exports
ii) Unorganized Financial System	b) Capital Formation
iii) Money Market	c) Commercial Paper
iv) Stock Exchange	d) Money Lenders
v) Supply of foreign exchange	e) Capital Market

Q2) Write a short note (afly two) : [10]

- a) Indicators of Financial Development
- b) Recent development in Indian money market
- c) Deficiencies of Indian Capital Market
- d) Participants in Foreign exchange market

Q3) a) Explain the Structure of Indian financial system. [8]

b) Explain the functions of Indian capital market. [7]

Q4) a) Explain credit Instruments used in Indian money Market. [8]

b) Explain the functions of foreign exchange market. [7]

vi) एक चलनाची दुसऱ्या चलनातील किंमत ..... म्हणून ओळखली जाते.

अ) परकीय विनिमय दर	ब) व्यापार दर
क) व्याज दर	ड) व्यवहारतोल

ब) जोड्या जुडवा : [5]

अ गट	ब गट
------	------

i) वित्तीय बाजार	अ) निर्यात
ii) असंगठित वित्तीय प्रणाली	ब) भांडवल निर्मिती
iii) नाणेबाजार	क) व्यापार विपन्न
iv) स्टॉक एक्स्चेंज	ड) सावकार
v) परकीय चलनाचा पुरवठा	ई) भांडवल बाजार

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही 2) [10]

- अ) वित्तीय विकासाचे निर्देशक
- ब) भारतीय नाणेबाजारातील अलीकडील विकास
- क) भारतीय भांडवल बाजारातील उणीवा/दोष
- ड) परकीय विनिमय बाजारातील सहभागी

प्रश्न 3) अ) भारतीय वित्तीय प्रणालीची रचना स्पष्ट करा. [8]

ब) भारतीय भांडवल बाजाराची कार्ये स्पष्ट करा. [7]

प्रश्न 4) अ) भारतीय नाणेबाजारातील पतसाधने स्पष्ट करा. [8]

ब) परकीय चलन बाजाराची कार्ये स्पष्ट करा. [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1043

[Total No. of Pages : 4

[6315]-308

T.Y. B.Com.

355 - (C) : BUSINESS LAWS AND PRACTICES - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (Paper - II)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blank with the most appropriate alternative (any Five)
[5]

- i) Which of the following is NOT considered an unfair labour practice?
  - a) Discrimination against workers based on gender
  - b) Denial of statutory benefits to workers
  - c) Refusal to bargain collectively with workers' representatives
  - d) Implementing safety measures in the workplace
- ii) Who is responsible for enforcing Labour Laws in India?
  - a) Ministry of Labour & Employment - Government of India
  - b) Employees Provident Fund Organization (EPFO)
  - c) Income Tax Department
  - d) Reserve Bank of India (RBI)
- iii) What is the penalty for contravening the provisions of The Factories Act, 1948?
  - a) Fine only
  - b) Imprisonment only
  - c) Fine and/or imprisonment
  - d) Warning letter
- iv) What is the purpose of the approval process for factories under The Factories Act, 1948?
  - a) To ensure maximum profits for factory owners
  - b) To assess the environmental impact of factories
  - c) To regulate the number of employees in factories
  - d) To ensure compliance with safety and health standards
- v) What is the scope of the Employees State Insurance Act, 1948?
  - a) It covers only workers in organized sectors
  - b) It covers workers in both organized and unorganized sectors
  - c) It covers only government employees
  - d) It covers only workers in factories

P.T.O.

- vi) Under the Employees Provident Funds and Miscellaneous Provisions Act, 1952, what are the schemes provided for employees?
- Employees Taxation Scheme
  - Employees Pension Scheme
  - Employees Health Scheme
  - Employees Housing Scheme

B) Match the following :

[5]

Column A	Column B
i) Labour Laws-Industrial Relations	a) Ensuring compliance with health, safety and welfare provisions
ii) Labour Laws-Wages	b) Relations between employers, employees and trade unions
iii) The Inspecting Staff	c) ESI Scheme
iv) Medical care	d) Retirement Benefits
v) Pension Scheme	e) Bonus, equal remuneration for men and women workers

Q2) Write a short note (any two) (150 words each) :

[10]

- Labour Policy of India
- Duties of the occupier as per the Factories Act
- Employees State Insurance Corporation
- Employees Pension Scheme

Q3) Answer the following questions.

- What is the historical background and evolution of labour laws in India?
[8]
- What are the provisions of the Factories Act regarding the health of factory workers?
[7]

Q4) Answer the following questions.

- What is the scope of the Employees State Insurance Act?
[8]
- Define the Employee Provident Fund Scheme with its features.
[7]

355 - (C) : BUSINESS LAWS AND PRACTICES - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडे दिलेली संख्या पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** अ) सर्वात योग्य पर्यायाने रिक्त जागा भरा. (कोणतेही पाच) [5]
- i) खालीलपैकी कोणती अनुचित कामगार प्रथा मानली जात नाही?
अ) लिंगावर आधारित कामगारांविरूद्ध भेदभाव
ब) कामगारांना वैधानिक लाभ नाकारणे
क) कामगारांच्या प्रतिनिधींशी एकत्रितपणे सौदेबाजी करण्यास नकार
ड) कामाच्या ठिकाणी सुरक्षा उपायांची अंमलबजावणी करणे
- ii) भारतात कामगार कायदे लागू करण्याची जबाबदारी कोणाची आहे?
अ) श्रम आणि रोजगार मंत्रालय – भारत सरकार
ब) कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी संघटना (EPFO)
क) आयकर विभाग
ड) रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया (RBI)
- iii) कारखाना अधिनियम, 1948 च्या तरतुदींचे उल्लंघन केल्याबद्दल काय शिक्षा आहे?
अ) फक्त दंड
ब) फक्त तुरुंगवास
क) दंड आणि/किंवा तुरुंगवास
ड) चेतावणी पत्र
- iv) कारखाना अधिनियम, 1948 अंतर्गत कारखान्यांना मंजुरी प्रक्रियेचा उद्देश काय आहे?
अ) कारखाना मालकांना जास्तीत जास्त नफा सुनिश्चित करणे
ब) कारखान्यांच्या पर्यावरणीय प्रभावाचे मूल्यांकन करणे
क) कारखान्यांमधील कर्मचाऱ्यांच्या संख्येचे नियमन करणे
ड) सुरक्षा आणि आरोग्य मानकांचे पालन सुनिश्चित करणे
- v) कर्मचारी राज्य विमा कायदा, 1948 ची व्याप्ती काय आहे?
अ) यात केवळ संघटित क्षेत्रातील कामगारांचा समावेश होतो
ब) यात संघटित आणि असंघटित अशा दोन्ही क्षेत्रातील कामगारांचा समावेश होतो
क) यात फक्त सरकारी कर्मचाऱ्यांचा समावेश होतो
ड) यामध्ये फक्त कारखान्यांमधील कामगारांचा समावेश होतो

vi) कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी आणि विविध तरतुदी अधिनियम, 1952 अंतर्गत कर्मचार्यांसाठी कोणत्या योजना आहेत?

- अ) कर्मचारी कर आकारणी योजना   ब) कर्मचारी निवृत्ती वेतन योजना
क) कर्मचारी आरोग्य योजना   ड) कर्मचारी गृहनिर्माण योजना

ब) योग्य जोड्या जुळवा. [5]

गट - अ

गट - ब

i) कामगार कायदे-औद्योगिक संबंध	अ) आरोग्य, सुरक्षा आणि कल्याण तरतुदींचे पालन सुनिश्चित करणे
ii) कामगार कायदे-मजुरी	ब) नियोक्ते, कर्मचारी आणि कामगार संघटना यांच्यातील संबंध
iii) तपासणी कर्मचारी	क) ईएसआय योजना
iv) वैद्यकीय सुविधा	ड) सेवानिवृत्तीचे फायदे
v) निवृत्ती वेतन योजना	इ) बोनस, पुरूष आणि महिला कामगारांना समान मोबदला

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) (प्रत्येकी 150 शब्द) [10]

- अ) भारताचे कामगार धोरण
ब) कारखाना अधिनियमानुसार ऑक्युपायर ची कर्तव्ये
क) कर्मचारी राज्य विमा महामंडळ
ड) कर्मचारी निवृत्ती वेतन योजना

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- अ) भारतातील कामगार कायद्यांची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी आणि उत्क्रांती काय आहे? [8]
ब) कारखाना कामगारांच्या आरोग्याबाबत कारखाना अधिनियमात काय तरतुदी आहेत? [7]

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

- अ) कर्मचारी राज्य विमा कायद्याची व्याप्ती काय आहे? [8]
ब) कर्मचारी भविष्य निर्वाह निधी योजना त्याच्या वैशिष्ट्यांसह परिभाषित करा. [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1044

[Total No. of Pages : 4

[6315]-309

T.Y. B.Com.

355 D : CO- OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (Special Paper - II)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks. (Any Five) [5]

- i) The _____ Established in 1958 has been playing an important role in the development of cooperative marketing in India.
  - a) National Agricultural Cooperative Marketing Federation
  - b) National Agricultural and Fisheries Marketing Federation
  - c) National Association of Fisheries Marketing
- ii) Given from following _____ is one of the characteristics of Primary Co operatives.
  - a) Owned and controlled by consumer members
  - b) Provide financial services to the public
  - c) Governed by elected representatives
- iii) _____ is owned and controlled by Consumer member
  - a) Consumer Cooperatives
  - b) Producer Cooperatives
  - c) Service Cooperatives
- iv) _____ strategy involves setting prices based on competitor's prices.
  - a) Competitive pricing
  - b) Co-operative pricing
  - c) Cost plus pricing
- v) Primary Societies are formed at _____ level.
  - a) District
  - b) State
  - c) Village
- vi) _____ of the following is a key advantage of e-marketing for cooperatives.
  - a) Limited reach to a global audience
  - b) Reduced cost of Marketing Activities
  - c) Dependence on physical infrastructure

P.T.O.

B) Match the following : [5]

A	B
i) Co-operative Marketing	a) State Co-operative Federation
ii) NAFED	b) Dairy Co-operatives
iii) Wholesale Co-operative Stores	c) 1958
iv) Operation Flood programme	d) Price stability
v) State Co-operative Marketing	e) Bulk Purchasing

Q2) Write short notes. (any two) : [10]

- a) Recent Trends in Co-operative Marketing
- b) District Co- operative Marketing Society
- c) National Co-operative Consumer Federation
- d) Cotton Processing Pricing Strategies

Q3) a) Define Marketing. Explain in detail the importance of Marketing. [8]

b) Define Co-operative Marketing. Explain the structure of Co-operative Marketing [7]

Q4) a) What is Primary Co-operative Consumer Stores? Explain the importance of Primary Cooperative Consumer Stores [8]

b) State the problems of Poultry Co-operative Society. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC-1044

[6315]-309

T.Y. B.Com.

355 D : CO- OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT - II
(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (Special Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही पाँच) [5]
- i) भारतात 1958 मध्ये स्थापन झालेला ..... हा सहकारी विपणनाच्या विकासात महत्त्वाची भूमिका बजावत आहे.
- अ) राष्ट्रीय कृषी सहकारी विपणन महासंघ
ब) राष्ट्रीय कृषी आणि मत्स्यविपणन क्हासंघ
क) राष्ट्रीय मत्स्य पालन विपणन संघटना
- ii) खाली दिलेल्या पैकी ..... हे प्राथमिक सहकारी संस्थांचे एक वैशिष्ट्य आहे.
- अ) ग्राहक सदस्यांच्या मालकीचे आणि नियंत्रित
ब) जनतेला आर्थिक सेवा पुरविणे
क) निवडून आलेल्या लोकप्रतिनिधींद्वारे शासित
- iii) ..... ही ग्राहक सदस्यांच्या मालकीची आणि त्यांच्याद्वारे नियंत्रित आहे.
- अ) ग्राहक सहकारी संस्था
ब) उत्पादक सहकारी संस्था
क) सेवा सहकारी संस्था
- iv) ..... धोरणात स्पर्धकाच्या किंमतींवर आधारित किंमती निश्चित करणे समाविष्ट आहे.
- अ) स्पर्धात्मक किंमत
ब) सहकारी किंमत
क) खर्चाधिक किंमत

- v) प्राथमिक संस्था ..... स्तरावर स्थापित केल्या जातात.
 अ) जिल्हा
 ब) राज्य
 क) गाव
- vi) खालीलपैकी ..... हा सहकारी संस्थांसाठी ई-विपणनाचा महत्वाचा फायदा आहे.
 अ) जागतिक प्रेक्षकांपर्यंत मर्यादित पोहोच
 ब) विपणन उपक्रमांचा खर्च कमी करणे
 क) भौतिक पायाभूत सुविधांवर अवलंबून राहणे

ब) खालील जोड्या जुळवा.

[5]

‘अ’	‘ब’
i) सहकारी विपणन	अ) राज्य सहकारी महासंघ
ii) नाफेड (NAFED)	ब) दुग्ध सहकारी संस्था
iii) घाऊक सहकारी भांडार	क) 1958
iv) ऑपरेशन फ्लड प्रोग्राम	ड) किंमत स्थिरता
v) राज्य सहकारी विपणन	इ) घाऊक खरेदी

प्रश्न 2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

[10]

- अ) सहकारी विपणनातील आधुनिक प्रवाह
 ब) जिल्हा सहकारी विपणन संस्था
 क) राष्ट्रीय सहकारी ग्राहक महासंघ
 ड) कापूस प्रक्रिया मूल्य निर्धारण व्यवस्थापन

प्रश्न 3) अ) विपणनाची व्याख्या सांगून, विपणनाचे महत्त्व सविस्तर स्पष्ट करा.

[8]

ब) सहकारी विपणनाची व्याख्या सांगून सहकारी विपणनाची संरचना स्पष्ट करा.

[7]

प्रश्न 4) अ) प्राथमिक सहकारी ग्राहक भांडार यापासून आपणास काय अर्थ बोध होतो? प्राथमिक सहकारी ग्राहक भांडारचे महत्त्व स्पष्ट करा.

[8]

ब) पोल्ट्री सहकारी संस्थेच्या समस्या सांगा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1045

[Total No. of Pages : 4

[6315]-310

T.Y. B.Com.

355-e : COST AND WORKS ACCOUNTING - II
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2 ½Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compuslory.*
- 2) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks (Any 5 out of 6) [5]

- i) Normal _____ is an example of selling overheads
  - a) Purchase
  - b) Bad debts
  - c) Prime
  - d) Income
- ii) _____ are business expenses not directly attributed to creating a product or service.
  - a) Overheads
  - b) Prime cost
  - c) Costing
  - d) Pricing
- iii) Apportionment of overhead is _____ of overheads to more than one cost centre on some equitable basis.
  - a) Reporting
  - b) Prime expenses
  - c) Distribution
  - d) Totalling
- iv) _____ is an example of fixed overheads
  - a) Material
  - b) Labour
  - c) Direct expense
  - d) Rent

P.T.O.

- v) _____ is a method of cost accounting that identifies and assigns costs to specific activities.
- a) Activity-Based Costing
  - b) Contract costing
  - c) Batch processing
  - d) Material accounting
- vi) The Cost Accounting Standards Board develops _____
- a) Cost accounting standards
  - b) Reporting standards
  - c) Financial accounting standards
  - d) Recording standards

B) Match the following : [5]

i) CAS - 15	-	grouping of individual costs
ii) Fixed overheads	-	under applied overhead
iii) Under absorption	-	over applied overheads
iv) Over absorption	-	deals with Selling and Distribution overheads
v) Cost Pool	-	unaffected by variations

Q2) Short Notes (Any Two out of Four) [10]

- a) Cost Accounting Standard 3
- b) Activity Based Costing
- c) Cost Pools and Cost Drivers
- d) Classification of overheads

Q3) The following data were obtained by Global Summit for the month ended 31st March 2021 from which you are required to calculate the departmental overhead rate for each of the production department assuming that overheads are recovered as percentage of Direct Wages **[15]**

Particulars	Production departments			Service departments	
	“A”	“B”	“C”	“X”	“Y”
Direct materials in Rs.	15000	30000	30000	22500	22500
Direct wages in Rs.	30000	45000	60000	15000	30000
Staff numbers No.	1500	2250	2250	750	750
Electricity KWH	6000	4500	3000	1500	1500
Capital value of Assets in Rs.	60000	40000	30000	10000	10000
Area Sq. ft.	1500	2500	500	500	500
Light Points No.	10	16	4	6	4

Other expense for the period were :

The overhead Expenses for the period were:

Particulars	In Rs
Power	1100
Lighting	200
Stores Overhead	800
Staff Welfare	3000
Depreciation	30000
Repairs	6000
General Overheads	12000
Rent and Taxes	550

Apportion the overhead expenses of service dept “Y” on the basis of direct wages and those of service dept “X” in the ratio of 10:6:4 to the, Production Depts.

Q4) Galaxy Ltd has installed a Historical Costing System and follows the practise to absorb overheads on the basis of pre-determined rate. The following particulars are made available relating to the financial year ended on 31st March 2021 **[15]**

Particulars	Rs.
Stock of Work-In-Progress	40000
Factory overheads absorbed	84740
Stock of Finished Goods	120000
Actual Factory Overheads	109740
Cost of Goods Sold	240000

Determine unabsorbed overheads and indicate clearly the profit implications of different methods of disposal of underabsorbed overheads.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1046

[Total No. of Pages : 3

[6315]-311

T.Y. B.Com.

355-F : BUSINESS STATISTICS - II
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Use of statistical table and calculator is allowed.*
- 4) *Symbols have their usual meanings.*

Q1) a) Fill in the blanks (any Five) : [1 each]

- i) A notation and formula of permutation of r objects taken from n different objects is _____.
- ii) A notation and formula of combination of r objects taken from n different objects is _____.
- iii) Occurrence of at least one of the two events A and B defined on a sample space is denoted by _____.
- iv) Variance of a constant is always equals to _____.
- v) If a discrete random variable (r.v.) $X \rightarrow \text{Poisson } (m = 6)$ then variance of X is _____.
- vi) If a discrete r.v. $x \rightarrow B (n = 10, P = 0.5)$ then mean of X is _____.

b) State whether following statements is true or false (any five) : [5]

- i) If two events A and B are independent then $P(A \cap B) = 0$
- ii) A discrete r.v. can not take negative values.
- iii) Mean and variance of a Bernoulli distribution are equal.
- iv) Mean and variance of a Poisson distribution are equal.
- v) If two dimensional discrete r.v. $(X - Y)$ are independent then joint probability distribution of $(X - Y)$ is equal to the product of their marginal prob. distributions.
- vi) For binomial distribution mean $<$ variance.

P.T.O.

Q2) Write short note on the following (any two) : [5 each]

- a) Define: Definitions of probability using classical and axiomatic approach, Addition and multiplication law of probability.
- b) Define: Bivariate discrete random variable, joint probability distribution of a bivariate discrete r.v., marginal probability distributions of a discrete r.v.
- c) Define: Poisson distribution, state its real life situations, state its p.m.f., mean, variance state additive property of it.
- d) Define: Meaning and necessity of inventory control Lead time, Re-order level, Buffer stock.

Q3) a) Attempt the following :

- i) Four cards are drawn at random from a well shuffled pack of 52 cards. Find the probability that **[4]**
  - I) two cards are red & two cards are black
  - II) all cards are of different suits
- ii) Following are the marginal probability distributions of X and of Y

X	1	2	3	Y	-1	0	1
p(x)	0.3	0.3	0.4	p(y)	0.1	0.6	0.3

Assuming X and Y are independent r.v.s., obtain joint probability distribution of (x, y). **[4]**

b) Attempt the following :

- i) State Baye's theorem. **[3]**
- ii) A fair coin is tossed 3 times. A person receives Rs. x^2 , if he gets X number of tails in all. Find his expected grin. **[4]**

Q4) a) Attempt the following :

- i) The joint p.m.f. of (X - Y) is as follows :

	Y	-1	0	1	2
X					
0		0	0.1	0.1	0.2
1		0.1	0.2	0.2	0.1

Obtain conditional probability distribution of Y given (X = 0). **[4]**

- ii) If X and Y are two independent poisson variates with $X \rightarrow \text{Poisson}(2)$, $Y \rightarrow \text{Poisson}(3)$ then find $P(X + Y = 0)$, $P(X + Y \leq 1)$, $E(X + Y)$, $\text{Var}(X + Y)$. **[4]**
- b) Attempt the following :
- i) A discrete r.v. x with p.m.f. **[4]**
- $$P(X = x) = kx; x = 1, 2, 3, 4, 5.$$
- $$= 0 ; \text{ otherwise}$$
- Find the value of constant K and $E(X)$
- ii) Define : Deterministic inventory model, probabilistic inventory model. **[3]**

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1047

[Total No. of Pages : 4

[6315]-312

T.Y. B.Com.

355(G) : BUSINESS ENTREPRENEURSHIP - II
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks. (Attempt any 5 out of 6) [5]

- i) Trade Mark Registration fees for MSME have been reduced by _____
  - a) 60%
  - b) 50%
  - c) 40%
- ii) The first pillar of ATMA NIRBHAR BHARAT ABHIYAN is _____.
  - a) Infrastructure Facilities
  - b) Economy
  - c) Technology
- iii) The initiative _____ is helping the growth of the MSME sector in India.
  - a) ISO Standards
  - b) IT Revolution
  - c) Cluster based activities
- iv) Business Planning is also known as _____.
  - a) Organization
  - b) Project Report
  - c) Management
- v) _____, offers comprehensive consultancy services to MSME in Kerala.
  - a) KSIOC
  - b) KITCO
  - c) DIC

P.T.O.

- vi) IFCI established in the year _____
- a) 1948
  - b) 1980
  - c) 1985

B) Match the following. [5]

Group A	Group B
i) Technical Consultancy Organization (TCO)	a) 1978
ii) District Industries Centre (DIC)	b) 2020
iii) Atma Nirbhar Bharat Abhiyan	c) 1972
iv) SIDO	d) Incubation Centre
v) ASPIRE	e) Small Industries Development Organization

Q2) Write short notes on. (Any Two) [10]

- a) Break Even Analysis
- b) Advantages of MSME
- c) Objectives of Business Plan
- d) Project Audit

Q3) a) Explain the Registration Procedure under MSME. [8]

b) State the Government Schemes for MSME in India. [7]

Q4) a) Explain the Functions of SIDBI [8]

b) Explain the Factors influencing selection of suitable form of Organization. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC-1047

[6315]-312

T.Y. B.Com.

355(G) : BUSINESS ENTREPRENEURSHIP - II

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

सूचना :

- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
- 2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

-
- प्रश्न 1) अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही पाच) [5]
- i) MSME ने ट्रेड मार्क नोंदणी शुल्क ..... ने कमी केले आहे.
अ) 60%
ब) 50%
क) 40%
  - ii) आत्मनिर्भर भारत अभियानाचा पहिला स्तंभ ..... आहे.
अ) पायाभूत सुविधा
ब) अर्थव्यवस्था
क) तंत्रज्ञान
  - iii) ..... उपक्रम भारतातील MSME क्षेत्राच्या वाढीस मदत करत आहे.
अ) ISO मानके
ब) आयटी क्रांती
क) क्लस्टर आधारित उपक्रम
  - iv) व्यवसाय नियोजन ..... म्हणून देखिली ओळखले जाते.
अ) संघटना
ब) प्रकल्प अहवाल
क) व्यवस्थापन
  - v) केरळधील ....., MSME ला सर्वसमावेशक सल्लागार सेवा देते.
अ) KSIOC
ब) KITCO
क) DIC

vi) IFCI ची स्थापना ..... या वर्षी झाली.

अ) 1948

ब) 1980

क) 1985

ब) जोड्या लावा.

[5]

गट अ

गट ब

i) टेक्निकल कन्सल्टन्सी

अ) 1978

ऑर्गनायझेशन (TCO)

ii) जिल्हा उद्योग केंद्र

ब) 2020

iii) आत्मनिर्भर भारत अभियान

क) 1972

iv) SIDO

ड) उष्मायन केंद्र

v) ASPIRE

ई) लघु उद्योग विकास संस्था

प्रश्न 2) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)

[10]

अ) सम विच्छेदन विश्लेषण

ब) MSME चे फायदे

क) व्यवसाय योजनेची उद्दिष्टे

ड) प्रकल्प अंकेक्षण

प्रश्न 3) अ) MSME अंतर्गत नोंदणी प्रक्रिया स्पष्ट करा.

[8]

ब) भारतातील MSME साठी सरकारी योजना सांगा.

[7]

प्रश्न 4) अ) SIDBI ची कार्ये स्पष्ट करा.

[8]

ब) योग्य स्वरूपाच्या संस्थेच्या निवडीवर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1048

[Total No. of Pages : 2

[6315]-313

T.Y.B.Com.

355 H : MARKETING MANAGEMENT - II

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks with the most appropriate alternative. (Any five) [5]

- i) If an increase in one of the factors affecting the sale of a good also leads to an increase in the other factor, it is called _____.

(Category Analysis, Correlation Analysis, Positive Analysis)

- ii) In business competition, each _____ tries to establish the brand of the product in the minds of the consumers.

(Consumers, Buyers, Producers)

- iii) Sales budget involves the study of _____.

(Proper selling pricing and planning, distribution outlets, both)

- iv) Demand created in the minds of consumers for a product that is not available in the market is _____.

(Negative Demand, Declining Demand, Latent Demand)

- v) An analysis of the strengths, weaknesses, opportunities and threats of a marketing organization is called _____.

(Production Analysis, SWOT Analysis, Cost Analysis)

- vi) The main purpose of _____ is to provide services.
(Professional Organizations, Non-Profit Organizations, Co-operative Societies)

P.T.O.

B) Match the following. [5]

Column A	Column B
i) SEO Marketing	a) Short, Medium and Long-term
ii) Event Marketing	b) Charitable Organizations
iii) Sales forecast	c) Important activity in sales and marketing
iv) Non Profit Organization	d) Search Engine Optimization
v) Demand forecasting	e) Personal or Online programs

Q2) Write short notes. (any two) [10]

- a) Characteristics of Non-Profit Organization
- b) Customer oriented marketing organization
- c) Importance of symbol building strategy
- d) Delphi method

Q3) a) Explain the importance of sales forecasting. [8]

b) Explain the advantages of operational marketing organization. [7]

Q4) a) Explain the advantages and disadvantages of marketing organization on geographical basis. [8]

b) Explain the problems/challenges faced by non-profit organizations. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1048

[6315]-313

T.Y.B.Com.

355 H : MARKETING MANAGEMENT - II

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) खालील दिलेल्या प्रश्नांमध्ये योग्य पर्याय निवडून रिक्त जागा भरा. (कोणत्याही पाच) [5]

- i) वस्तूच्या विक्रीवर परिणाम करणाऱ्या एका घटकांमध्ये वाढ झाल्यास दुसऱ्या घटकातही वाढ होत असेल तर त्याला ..... असे म्हणतात.
(श्रेणी पृथक्करण, सहसंबंध पृथक्करण, सकारात्मक पृथक्करण)
- ii) व्यावसायिक स्पर्धेत प्रत्येक ..... उत्पादित वस्तूचा ब्रँड ग्राहकांच्या मनात रुजविण्याचा प्रयत्न करत असतात.
(ग्राहक, खरेदीदार, उत्पादक)
- iii) विक्रीच्या अंदाजपत्रकात ..... चा अभ्यास समाविष्ट असतो.
(योग्य विक्री किंमत व नियोजन, वितरण आउटलेट्स, दोन्हीही)
- iv) बाजारपेठेत उपलब्ध नसलेल्या उत्पादनासाठी ग्राहकांच्या मनात निर्माण होणारी मागणी म्हणजे ..... होय.
(नकारात्मक मागणी, घटती मागणी, सुप्त मागणी)
- v) विपणन संघटनेचे शक्तिस्थान, दुर्बल स्थान, उपलब्ध संधी आणि धोके याबाबतीत केलेल्या विश्लेषणास ..... म्हणतात.
(उत्पादन विश्लेषण, स्वाॅट विश्लेषण, किंमत विश्लेषण)
- vi) ..... संस्थांचा प्रमुख उद्देश सेवा पुरविणे हा असतो.
(व्यावसायिक संस्था, अव्यावसायिक संस्था, सहकारी संस्था)

ब) योग्य जोड्या जुळवा.

[5]

रकाना 'अ'

रकाना 'ब'

i) एस इ ओ मार्केटिंग

अ) अल्प, मध्यम आणि दीर्घकालीन

ii) इव्हेंट मार्केटिंग

ब) धर्मदाय संस्था

iii) विक्री पूर्वानुमान

क) विक्री आणि विपणनामधील महत्वाची क्रिया

iv) नॉन प्रॉफिट ऑर्गनायझेशन

ड) शोध इंजिन ऑप्टिमायझेशन

v) मागणी पूर्वानुमान

इ) वैयक्तिक किंवा ऑनलाईन कार्यक्रम

प्र.2) थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

अ) अव्यावसायिक संघटनेची वैशिष्ट्ये

ब) ग्राहकाभिमुख विपणन संघटना

क) चिन्हांकन व्यूहरचनेचे महत्त्व

ड) डेल्फी पद्धत

प्र.3) अ) विक्री पूर्वानुमान म्हणजे काय ते सांगून त्याचे महत्त्व स्पष्ट करा.

[8]

ब) कार्याधारित विपणन संघटनेचे फायदे स्पष्ट करा.

[7]

प्र.4) अ) भौगोलिक आधारावरील विपणन संघटनेचे फायदे व तोटे स्पष्ट करा.

[8]

ब) अव्यावसायिक संस्थांसमोरील समस्या/आव्हाने स्पष्ट करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC1049

[6315]-314

T.Y.B.Com.

355-I: AGRICULTURAL AND INDUSTRIAL ECONOMICS -II
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks. (Attempt any 5 out of 6) [5]

- i) _____ is the quality certification mark for agricultural produce.
(BIS, AGMARK, ISO 2001, ISI)
- ii) Agricultural produce marketing is a link between _____
(Farmers, The farm and the non-farm sectors, Farmers and intermediaries, Intermediaries and consumers)
- iii) The model APLM act was passed in _____
(2014, 2017, 2011, 2018)
- iv) The NABARD provides a _____ to the agriculture sector.
(Finance, Seeds, Fertilizers, Pesticides)
- v) The major problem of Agro Industry is _____
(Lack of Capital, Lack of Knowledge, Lack of Human resources, Lack of willingness)
- vi) _____ is an Agro based Industry.
(Steel Industry, Plastic Industry, Metal Industry, Sugar Industry)

P.T.O.

B) Match the following. [5]

i) Agro Processing Industry	a) Problem of Agricultural Marketing
ii) Lack of Capital	b) Reduction in Govt. ownership
iii) Deregulation	c) e-NAM
iv) Disinvestment	d) Jute Industry
v) Electronic Marketing	e) Problem of Public Sector

Q2) Write a short note (Any 2 out of 4) [10]

- a) Importance of Agricultural Processing Industry
- b) Problems of Sugar Industries
- c) Food retail Marketing system in India
- d) Future Economic Reforms

Q3) a) Explain the importance of Agro based industries [8]

b) Describe the scope of agricultural marketing system in India [7]

Q4) a) Explain the problems of public sector industries [8]

b) Describe the recent agricultural marketing policy of India [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1049

[6315]-314

T.Y.B.Com.

355-I: AGRICULTURAL AND INDUSTRIAL ECONOMICS -II

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 5)

[5]

- i) ..... मार्फत कृषी उत्पादनांची गुणवत्ता प्रमाणीकरण केले जाते.
(BIS, AGMARK, ISO 2001, ISI)
- ii) कृषी माल विपणन ..... मध्ये मध्यस्थ म्हणून काम करते
(शेतकरी, कृषी आणि कृषीतर क्षेत्र, शेतकरी आणि मध्यस्थ, मध्यस्थ आणि ग्राहक)
- iii) APLM कायदा ..... मध्ये संमत करण्यात आला.
(2014, 2017, 2011, 2018)
- iv) नाबार्ड मार्फत ..... चा पुरवठा कृषी क्षेत्रास केला जातो.
(वित्त, बियाणे, खते, कीटकनाशके)
- v) ..... हि कृषी उद्योगांची सगळ्यात मोठी समस्या आहे.
(भांडवलाचा अभाव, ज्ञानाचा अभाव, मानवी भांडवलाचा अभाव, इच्छाशक्तीचा अभाव)
- vi) ..... हा कृषी आधारित उद्योग आहे.
(लोखंड उद्योग, प्लास्टिक उद्योग, धातू उद्योग, साखर उद्योग)

ब) योग्य जोड्या लावा.

[5]

i) कृषी प्रक्रिया उद्योग	अ) कृषी विपणनाची समस्या
ii) भांडवलाचा अभाव	ब) शासनाच्या मालकीत घट
iii) विनियंत्रण	क) ई-नाम
iv) निर्गुतवणूक	ड) ताग उद्योग
v) इलेक्ट्रॉनिक विपणन	इ) सार्वजनिक उद्योगांची समस्या

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) कृषी प्रक्रिया उद्योगांचे महत्व.
- ब) साखर उद्योगांच्या समस्या.
- क) भारतीय अन्न किरकोळ विपणन व्यवस्था.
- ड) भावी आर्थिक सुधारणा.

प्र.3) अ) कृषी आधारित उद्योगांचे महत्व स्पष्ट करा.

[8]

ब) भारतातील कृषी विपणन व्यवस्थेची व्याप्ती विशद करा.

[7]

प्र.4) अ) सार्वजनिक क्षेत्रातील उद्योगांच्या समस्या स्पष्ट करा.

[8]

ब) भारतातील अलीकडील कृषी विपणन धोरण विशद करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC1050

[6315]-315

T.Y.B.Com.

355J : DEFENCE BUDGETING, FINANCE & MANAGEMENT - II
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) What is R&D?
- b) What is finance?
- c) State the meaning of development.
- d) Define budget.
- e) Define defence budget.
- f) Define war time economy.

Q2) Attempt any four of the following.

[4×5=20]

- a) Industrial policy
- b) Resolution
- c) Military Spender
- d) Ministry of Defence
- e) Defence economics

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[4×5=20]

- a) Why is India's defence spending on the rise?
- b) Explain the political aspect of defence production.
- c) State the future prospects of the defence debate.
- d) State the role of the public sector undertaking in defence.
- e) Explain the importance of DRDO in war.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Explain in detail industrial policy resolution of the government since 1991 onwards.
- b) Explain in detail the role of the department of Defence production.
- c) Explain in detail information and role of Shanghai Co-operation Organisation (SCO).

Total No. of Questions : 4]

PC1050

[6315]-315

T.Y.B.Com.

355J : DEFENCE BUDGETING, FINANCE & MANAGEMENT - II

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) आर & डी म्हणजे काय?
- ब) फायनान्स म्हणजे काय?
- क) विकासाचा अर्थ सांगा.
- ड) अर्थसंकल्पाची व्याख्या द्या.
- इ) संरक्षण अर्थसंकल्प व्याख्या द्या.
- फ) युद्धकालीन अर्थव्यवस्था व्याख्या द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) औद्योगिक धोरण
- ब) ठराव
- क) मिलिटरी स्पेंडर
- ड) संरक्षण मंत्रालय
- इ) डिफेन्स इकॉनॉमिक्स

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) भारताचा संरक्षण खर्च का वाढत आहे?
- ब) संरक्षण उत्पादना संदर्भात राजकीय पैलू स्पष्ट करा.
- क) संरक्षण वादाच्या भविष्यातील शक्यता सांगा.
- ड) संरक्षण उत्पादनातील सार्वजनिक क्षेत्राची भूमिका स्पष्ट करा.
- इ) युद्धातील डी आर डी ओ चे महत्व स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) 1991 नंतरचे सरकारचे औद्योगिक धोरण ठराव सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) संरक्षण उत्पादन विभागाची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) शांघाय को-ऑपरेशन ऑर्गनायझेशन (SCO) ची तपशीलवार माहिती आणि भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1051

[Total No. of Pages : 4

[6315]-316

T.Y.B.Com.

355 K : INSURANCE, TRANSPORT AND TOURISM -II

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Multiple Choice questions. (Attempt any 5 out of 7) [5]

- i) The process of appointing a person to receive the policy benefits in case of the policyholder's death is known as _____.
  - a) nomination
  - b) Conversion
  - c) Agreement
  - d) Premium
- ii) Which One of the Following, is the Basic Insurance Legislation of the Country, that governs Insurance Business in India?
  - a) Insurance Act, 1938
  - b) Insurance Regulatory and Development Authority (I.R.D.A) Act, 1999
  - c) Deposit Insurance and Credit Guarantee Corporation Act, 1961.
  - d) Public Liability Insurance Act, 1991.
- iii) Risk-Inspection is Done, for Deciding the Rates of _____.
  - a) Salary
  - b) Bonus
  - c) Premium
  - d) Wages
- iv) The process of reinstating a lapsed policy by paying overdue premiums and any interest or penalties is known as _____.
  - a) Surrender
  - b) Revival
  - c) Closure
  - d) Claim
- v) Risk insured against death is a contract of _____.
  - a) Agreement
  - b) Permission
  - c) Assurance
  - d) Caveat emptor

P.T.O.

- vi) Insurance Act, 1938, specifies the Rules for Nomination of Insurance-Policies under _____.
  - a) Section 39   b) Section 41
  - c) Section 45   d) Section 21
- vii) The word 'Assurance' is used for _____.
  - a) Life Insurance   b) Marine Insurance
  - c) Fire Insurance   d) Medical Insurance

B) Match the following. [5]

i) Dynamic Risk	a) Unemployed
ii) Individual Risk	b) Stable Environment
iii) Static Risk	c) Accident
iv) Pure Risk	d) Physical disability
v) Particular Risk	e) changes in the economy

Q2) Write short notes (Any 2 out of 4). [10]

- a) First Premium
- b) Perils and Hazards
- c) Time Value of Money
- d) Surrender Value

Q3) a) Explain various types of premiums. [8]

b) Explain in details Insurance and Risk Management Techniques. [7]

Q4) a) State the various Pricing elements. [8]

b) Explain the important clauses under Consumer Protection Act 1986. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1051

[6315]-316

T.Y.B.Com.

355 K : INSURANCE, TRANSPORT AND TOURISM -II

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) बहुपर्यायी प्रश्न. (7 पैकी कोणतेही 5)

[5]

- i) पॉलिसीधारकाचा मृत्यू झाल्यास पॉलिसीचा लाभ घेण्यासाठी एखाद्या व्यक्तीची नेमणूक करण्याची प्रक्रिया ..... म्हणून ओळखली जाते.
अ) नामांकन ब) रूपांतरण
क) करार ड) प्रीमियम
- ii) खालीलपैकी कोणता भारतातील विमा व्यवसायाचेसंचालन करणारे देशाचे मूलभूत विमा कायदे आहे?
अ) विमा कायदा 1938
ब) विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरण (आय.आर.डी.ए.) कायदा, 1999
क) ठेवी विमा आणि पत हमी कॉर्पोरेशन कायदा, 1961
ड) सार्वजनिक दायित्व विमा कायदा, 1991
- iii) ..... चे दर ठरवण्यासाठी जोखीम - तपासणी केली जाते.
अ) पगार ब) बोनस
क) प्रीमियम ड) मजुरी
- iv) थकीत हमे आणि कोणतेही व्याज किंवा दंड भरून कालबाह्य झालेली पॉलिसी पुन्हा सुरु करण्याची प्रक्रिया ..... म्हणून ओळखली जाते.
अ) शरणागती ब) पुनरुज्जीवन
क) बंद ड) दावा
- v) मृत्यूच्या जोखमीवर विमा उतरवणे हा एक ..... आहे.
अ) संमती ब) परवानगी
क) आश्वासन ड) खरेदीदार सावध रहाणे
- vi) विमा कायदा, 1938 ..... अंतर्गत विमा - पॉलिसीच्या नामांकनासाठी नियम निर्दिष्ट करतो.
अ) कलम 39 ब) कलम 41
क) कलम 45 ड) कलम 21
- vii) 'आश्वासन' हा शब्द ..... साठी वापरला जातो
अ) जीवन विमा ब) सागरी विमा
क) अग्नि विमा ड) वैद्यकीय विमा

ब) योग्य जोड्या जुळवा.

[5]

i) डायनामीक जोखीम	अ) बेरोजगार
ii) वैयक्तिक धोका	ब) स्थिर पर्यावरण
iii) स्थिर जोखीम	क) अपघात
iv) शुद्ध जोखीम	ड) शारीरिक अपंगत्व
v) विशिष्ट जोखीम	इ) अर्थव्यवस्थेत बदल

प्र.2) टिपा लिहा. (4 पैकी कोणतेही 2)

[10]

- अ) पहिला हप्ता
- ब) संकटे आणि धोके
- क) पैशाचे वेळेचे मूल्य
- ड) समर्पण मूल्य

प्र.3) अ) विम्याच्या हप्त्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

[8]

ब) विमा आणि जोखीम व्यवस्थापन तंत्र तपशीलवार स्पष्ट करा.

[7]

प्र.4) अ) मूल्य निर्धारणचे विविध घटक स्पष्ट करा.

[8]

ब) ग्राहक संरक्षण अधिनियम 1986 मधील महत्त्वाची कलमे स्पष्ट करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1052

[6315]-317

[Total No. of Pages :2

T.Y.B.Com.

355(L): COMPUTER PROGRAMMING AND APPLICATION - II

Computer Networking and E-Commerce

(2019 Pattern) (Semester- V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks Any Five: [5]

- a) _____ is a type of network topology in which all devices are connected to a single cable.
  - i) Ring topology
  - ii) Bus topology
  - iii) Star topology
  - iv) Hybrid topology
- b) HTTP Stands for _____.
  - i) Hypertext Transmission Protocol
  - ii) Hypertext Transfer Project
  - iii) Hypertext Transition Protocol
  - iv) Hypertext Transfer Protocol
- c) _____ is when data can only go in one direction at a time.
  - i) Half-duplex
  - ii) Full duplex
  - iii) Hub duplex
  - iv) Router
- d) A _____ is an address generated by the CPU during program execution.
  - i) Physical address
  - ii) Locator
  - iii) Rote device
  - iv) Logical address
- e) Infrared is a wireless mobile technology used for device communication over _____.
  - i) Short ranges
  - ii) Long ranges
  - iii) Wired
  - iv) Wireless
- f) Network architecture refers to the way network devices and services are structured to serve the connectivity needs of _____ devices.
  - i) Producers
  - ii) Client
  - iii) Retailers
  - iv) Wholesalers

P.T.O.

- B) Match the following. [5]
a) Computer network	i) Smartphone
b) FTP	ii) Classless Inter-Domain Routing
c) Flipkart	iii) File transfer protocol
d) Classless addressing	iv) E-commerce company
e) Mobile computing	v) Interconnected computing

Q2) Short notes (Any 2 out of 4): [10]

- a) Bluetooth
- b) TCP/IP
- c) Radio Transmission
- d) Function of Network Interface Cards

Q3) a) What is Computer Network? Explain types of network topology. [8]
b) Explain layers in the OSI Model and explain the functions of each layer. [7]

Q4) a) What is wireless LAN? Explain different types of wireless LANs. [8]
b) What is E-commerce? Explain types of E-commerce. [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC1053

[6315]-318

T.Y.B.Com.

356 (A) : BUSINESS ADMINISTRATION - III

Finance

(2019 Pattern) (Semester - V) (Special Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Multiple Choice Questions. (Any Five)

[5]

- i) Trading on Equity is also known as _____.
  - a) Financial Leverage
  - b) Operating Leverage
  - c) Combined Leverage
- ii) EBIT is _____.
  - a) Earnings Before Interest and Taxes
  - b) Earnings Before Income Taxes
  - c) Earnings bearing Income Taxes
- iii) _____ the right to use the asset against periodical payments.
  - a) Lessor gives Lessee
  - b) Lessee gives Lessor
  - c) Banker gives Lessor
- iv) Stock Exchange is an organized market where _____ are traded.
  - a) Securities
  - b) Only Shares
  - c) Only Bonds and Debentures
- v) Advance received from the customers can be treated as _____ Source of capital.
  - a) Short Term
  - b) Long Term
  - c) Medium Term

P.T.O.

vi) In Hire Purchase Agreement _____ retains all the rights until all the payments are made.

- a) Buyer
- b) Seller
- c) Third party service provider

B) Match the Pairs. [5]

Group A

Group B

i) Preference Shares	a) Credit Rating Agency
ii) CRISIL	b) Preferential Rights on Profits
iii) Capital Market	c) Long Term Debt
iv) Financial Market	d) Regulated by SEBI
v) Debenture	e) Money and Capital Market

Q2) Write Short Notes on (Any 2) [10]

- a) Certificate of Deposit
- b) Risk and Return
- c) Scope of Financial Planning
- d) Capitalization

Q3) a) What is Corporate Finance? Discuss the need and significance of Corporate Finance. [8]

b) What is Capital Structure? Discuss factors affecting the pattern of Capital Structure. [7]

Q4) a) Explain the characteristics of Financial Planning. [8]

b) Discuss various functions of a Stock Exchange. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1053

[6315]-318

T.Y.B.Com.

356 (A) : BUSINESS ADMINISTRATION - III

Finance

(2019 Pattern) (Semester - V) (Special Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 अ) बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणतेही पाच)

[5]

- i) इक्विटीवरील व्यापाराला ..... म्हणून देखील ओळखले जाते.
  - अ) वित्तिय लाभ
  - ब) कार्यरत लाभ
  - क) एकत्रित लाभ
- ii) EBIT म्हणजे .....
  - अ) व्याज आणि कर याच्या आधीची कमाई
  - ब) प्राप्तिकर याच्या आधीची कमाई
  - क) आयकर सहन करणारी कमाई
- iii) ..... नियतकालिक देयकाबद्दल मालमत्ता वापरण्याचा अधिकार देतो/देते.
  - अ) पट्टेदार भाडेकरूला
  - ब) भाडेकरू पट्टेदाराला
  - क) बँक पट्टेदाराला
- iv) भाग बाजार ही एक संघटित बाजारपेठ आहे जिथे ..... व्यवहार केले जातात.
  - अ) रोखे
  - ब) फक्त भाग
  - क) फक्त बाँड्स आणि कर्जरोखे
- v) ग्राहकांकडून मिळालेली आगाऊ रक्कम ..... भांडवलाचा स्रोत मानला जातो.
  - अ) अल्पकालीन
  - ब) दीर्घकालीन
  - क) मध्यम मुदत

vi) पट्टा पद्धतीच्या करारामध्ये ..... सर्व पेमेंट होईपर्यंत सर्व अधिकार राखून ठेवतात.

अ) खरेदीदार

ब) विक्रेता

क) तृतीय पक्ष सेवा प्रदाता

ब) जोड्या लावा.

[5]

गट - अ

गट - ब

i) अग्रहक्क भाग

अ) क्रेडिट रेटिंग एजन्सी

ii) क्रिसिल

ब) नफ्यावर प्राधान्य अधिकार

iii) भांडवल बाजार

क) दीर्घकालीन कर्ज

iv) वित्तीय बाजार

ड) सेबीद्वारे नियंत्रित

v) कर्जरोखे

ई) नाणे आणि भांडवली बाजार

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

अ) ठेव प्रमाणपत्र

ब) जोखिम आणि परतावा

क) वित्तीय नियोजनाची व्याप्ती

ड) भांडवलीकरण

प्र.3) अ) कॉर्पोरेट फायनान्स म्हणजे काय? कॉर्पोरेट फायनान्सची गरज आणि महत्त्व यावर चर्चा करा. [8]

ब) भांडवल रचना म्हणजे काय? भांडवली संरचनेच्या पॅटर्नवर परिणाम करणाऱ्या घटकांची चर्चा करा. [7]

प्र.4) अ) वित्तीय नियोजनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [8]

ब) भाग बाजाराच्या विविध कार्यावर चर्चा करा. [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1054

[Total No. of Pages : 4

[6315]-319

T.Y.B.Com.

BANKING & FINANCE - III

356 B : Banking Law and Practices in India

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Multiple Choice questions. (Attempt any five) [5]

- i) Section 5 (b) of the Banking Regulation Act, 1949 defines “banking” as the accepting, for the purpose of _____, of deposits of money from the public.
  - a) Lending
  - b) Investment
  - c) Lending or Investment
  - d) Lending and Investment
- ii) How many sections in all does the Banking Regulation Act, 1949 have?
  - a) 55
  - b) 56
  - c) 57
  - d) 58
- iii) To constitute a person the holder of a negotiable instrument, the instrument needs
  - a) Endorser
  - b) Delivery
  - c) Negotiation
  - d) Only acceptance
- iv) Board under the insolvency and Bankruptcy Code means
  - a) Central Board of Directors of the RBI
  - b) Securities and Exchange Board of India
  - c) Board for financial supervision
  - d) Insolvency and Bankruptcy Board of India
- v) ‘Complaint’ as under the Banking Ombudsman Scheme means a representation in writing or through electronic means containing a grievance alleging _____ in banking service.
  - a) Seriousness
  - b) Deficiency
  - c) Accuracy
  - d) Genuineness

P.T.O.

- vi) For the purpose of carrying out duties under the Banking Ombudsman Scheme, who holds the power to call for information from a banking company against whom the complaint is made.
  - a) Banking Ombudsman
  - b) Board of directors of the bank concerned
  - c) SEBI
  - d) RBI

B) Match the contents from group A with the Most appropriate option in group B : [5]

Group - A	Group - B
i) Banking Ombudsman scheme	a) 3
ii) Punishment for dishonour of a cheque	b) 2006
iii) Insolvency and Bankruptcy Code	c) 138
iv) Negotiable Instruments recognized by law	d) 2
v) Parties to a promissory note	e) 2016

Q2) Write Short Notes (Any 2): [10]

- a) Protest for better security
- b) Drawer, Drawee, Payee
- c) Presentment for acceptance and payment
- d) Appointment and tenure of ombudsman and appellate authority

Q3) a) Explain In detail the power of the RBI relating to the appointment of the chairman of the board of directors appointed on a whole time basis. [8]

- b) Spell out the features that are Common and Uncommon for the negotiable Instruments. [7]

Q4) a) 'Insolvency & bankruptcy are similar'. Comment. [8]

- b) Who is a banking ombudsman? What are the grounds of Complaint to reach an ombudsman? [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1054

[6315]-319

T.Y.B.Com.

BANKING & FINANCE - III

356 B : Banking Law and Practices in India

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) अ) बहुपर्यायी प्रश्न.

[5]

- i) बँकिंग नियमन कायदा, 1949 मधील कलम 5 (ब) नुसार “बँकिंग” म्हणजे ..... या साठी लोकांकडून पैसे स्वरूपात ठेवी स्वीकारणे.
अ) कर्जाऊ रक्कम देणे
ब) गुंतवणूक करणे
क) कर्जाऊ रक्कम देणे अथवा गुंतविणे
ड) कर्जाऊ रक्कम देणे आणि गुंतविणे
- ii) बँकिंग नियमन कायदा, 1949 मध्ये एकूण किती कलम आहेत ?
अ) 55 ब) 56
क) 57 ड) 58
- iii) कोणत्याही व्यक्तीस चलनक्षम दस्तऐवजाचा धारक करण्यासाठी सदर दस्तऐवजाच्या ..... गरज आहे.
अ) पृष्ठांकनाची ब) बटवड्याची
क) परक्राम्यतेची ड) फक्त मान्यतेची
- iv) नादारी व दिवाळखोरी संहितेअंतर्गत ‘मंडळ’ म्हणजे
अ) भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे मध्यवर्ती संचालक मंडळ
ब) भारतीय रोखे आणि विनिमय मंडळ
क) वित्तीय पर्यवेक्षणासाठीचे मंडळ
ड) भारतीय नादारी व दिवाळखोरी मंडळ
- v) बँकिंग लोकपाल योजनेअंतर्गत ‘तक्रार’ म्हणजे बँकिंग सेवेतील ..... संदर्भातील आरोप करणारे लेखी किंवा इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपातील सादर केलेले विवरण होय.
अ) गांभीर्या ब) कमतरते
क) अचूकते ड) खरेपणा

vi) बँकिंग लोकपाल योजनेअंतर्गत आपल्या कर्तव्याचे वहन करण्यासाठी ज्या बँकेविरोधात तक्रार करण्यात आली आहे अशा बँकेकडून माहिती मागविण्याचे अधिकार कोणाकडे आहेत?

- अ) बँकिंग लोकपाल   ब) संबंधित बँकेचे संचालक मंडळ
क) सेबी   ड) आर.बी.आय.

ब) गट अ मधील विषयांच्या गट ब मधील योग्य पर्यायाची निवड करून जोड्या जूळवा. [5]

गट - अ	गट - ब
i) बँकिंग लोकपाल योजना	अ) 3
ii) धनादेशाच्या अनादरासाठीची शिक्षा	ब) 2006
iii) नादारी आणि दिवाळखोरी संहिता	क) 138
iv) कायद्याने मान्य केलेले चलनक्षम दस्तऐवज	ड) 2
v) वचनचिठ्ठीस असलेले पक्ष	इ) 2016

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) अधिक चांगल्या सुरक्षिततेसाठीचा निषेध
ब) आदेशक, आदेशिती आणि अदाता
क) स्वीकृती आणि पैसे अदा करण्यासाठीचे सादरीकरण
ड) लोकपाल आणि अपीलीय अधिकारी यांची नियुक्ती आणि कार्यकाल

प्र.3) अ) पूर्ण वेळ कार्यकालावर नियुक्त केलेल्या संचालक मंडळाच्या अध्यक्षांच्या नियुक्तीशी संबंधित भारतीय रिझर्व्ह बँकेचे अधिकार सविस्तर स्पष्ट करा. [8]

ब) चलनक्षम दस्तऐवजांमधील समान आणि असमान वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [7]

प्र.4) अ) 'नादारी आणि दिवाळखोरी समान आहेत'. यावर भाष्य करा. [8]

ब) बँकिंग लोकपाल म्हणजे कोण? बँकिंग लोकपालापर्यंत पोहोचण्यासाठीच्या तक्रारींची भूमी काय आहे? [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1055

[Total No. of Pages : 4

[6315]-320

T.Y.B.Com.

356C : BUSINESS LAW & PRACTICES - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blank with the most appropriate alternative (Any Five) [5]

- i) Basic Custom duty is levied under section _____ of the Custom Act.

(section 12, section 4, section 16, section 2)

- ii) _____ rules can be made by the Central Government u/s 156 of the Customs Act, 1962.

(Transaction value, Import and export manifest, Market price, Form of Bill of entry)

- iii) _____ are the taxes levied on an intra-State supply.

(CGST,SGST,CGST and SGST,IGST)

- iv) _____ Forms are used for GST registration.

(Form GSTR-1, Form GST APL-01, Form GST REG-01, Form GST REG-05)

- v) Validity period of GST registration certificate is _____.

(10 years, 5 years, 15 years, till it is cancelled)

- vi) GST was implemented in India form _____.

(1st January 2017, 1st March 2017, 1st April 2017, 1st July 2017)

P.T.O.

B) Match the following. [5]

Column A	Column B
i) Excise duty	a) Exports and imports
ii) Custom duty	b) Indirect tax
iii) Corporate tax	c) White form
iv) Capital Gain Tax	d) Income of a company
v) Duty free goods	e) Sale of property

Q2) Write a short note (Any Two) [10]

- a) Levy of custom duty
- b) Exemption under GST
- c) Role of GST council
- d) Shipping bill

Q3) a) Explain the procedure of clearance of imported Goods. [8]

b) Explain the valuation of goods purpose of assessment. [7]

Q4) a) Explain the registration procedure under GST. [8]

b) Explain the accounting and books to be maintain under GST. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1055

[6315]-320

T.Y.B.Com.

356C : BUSINESS LAW & PRACTICES - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणत्याही 5)

[5]

- i) मूलभूत सीमाशुल्क हे सीमा शुल्क कायद्याच्या कलम ..... अंतर्गत आकारले जाते.
(कलम 12, कलम 4, कलम 16, कलम 2)
- ii) ..... बाबतचे नियम सीमा शुल्क कायदा 1962 च्या 156 अंतर्गत केंद्र सरकार तयार करतात.
(व्यवहार मूल्य, आयात आणि निर्यात माल, बाजार किंमत, एन्ट्री चे बिल फॉर्म)
- iii) ..... हे राज्यांतर्गत पुरवठ्यावर लावले जाणारे कर आहेत.
(सीजीएसटी, एसजीएसटी, सीजीएसटी आणि एसजीएसटी, आयजीएसटी)
- iv) ..... हा फॉर्म जीएसटी च्या नोंदणीसाठी वापरला जातो.
(फॉर्म जीएसटीआर-1, फॉर्म जीएसटी एपीएल-01, फॉर्म जीएसटी आरईजी-01, फॉर्म जीएसटी आरईजी-05)
- v) जीएसटी नोंदणी प्रमाणपत्राची वैधता कालावधी ..... आहे.
(10 वर्षे, 5 वर्षे, 15 वर्षे, ते रद्द होईपर्यंत)
- vi) जीएसटी भारतात ..... या काळात लागू करण्यात आला.
(1 जानेवारी 2017, 1 मार्च 2017, 1 एप्रिल 2017, 1 जुलै 2017)

ब) योग्य जोड्या जुळवा.

[5]

गट-अ

गट-ब

i) उत्पादन शुल्क

अ) आयात व निर्यात

ii) सीमाशुल्क

ब) अप्रत्यक्ष कर

iii) कार्पोरेट कर

क) व्हॉईट फॉर्म

iv) भांडवली लाभ कर

ड) कंपनीचे उत्पन्न

v) करमुक्त वस्तू

इ) मालमत्तेची विक्री

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही 2)

[10]

अ) सीमाशुल्क आकारणी

ब) जीएसटी अंतर्गत सूट

क) जीएसटी परिषदेची भूमिका

ड) जहाजाची पावती/शिपिंग बील

प्र.3) अ) आयात केलेल्या वस्तूंच्या मंजूरीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

[8]

ब) मालाच्या मूल्यांकनाचा उद्देश स्पष्ट करा.

[7]

प्र.4) अ) जीएसटी अंतर्गत नोंदणी प्रक्रिया स्पष्ट करा.

[8]

ब) जीएसटी अंतर्गत ठेवले जाणारी सेवा पुस्तके किंवा लेखा पुस्तके स्पष्ट करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1056

[Total No. of Pages : 4

[6315]-321

T.Y.B.Com.

356 D : CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Multiple choice questions.

[5]

- i) The Urban Co-operatives are also known as _____.
  - a) Urban Co-operative Banks
  - b) Co-operative Banks
  - c) National Banks
  - d) None of the Above
- ii) Training is _____ Process.
  - a) Short Term
  - b) Long Term
  - c) Medium Term
  - d) Production
- iii) Cooperative Management increases _____.
  - a) Profit
  - b) Money
  - c) Productivity
  - d) Service
- iv) The structure of Co-operative Management is of _____ type.
  - a) Federal
  - b) Centralized
  - c) Decentralized
  - d) Autocratic
- v) Executive body of Co-operative Society is a _____.
  - a) Members
  - b) Stakeholders
  - c) Government
  - d) Board of Directors

P.T.O.

- B) Match the following. [5]
Group - A	Group - B
i) Co-operative Management	a) HRM Planning
ii) Human Resource Management	b) Basic function of Co-operative Management
iii) Training and Development	c) Management Principle
iv) Planning	d) HRM Function
v) Manpower	e) Employee Planning

Q2) Write short notes on. (Any two): [10]

- a) Evaluation of Co-operative Management
- b) Role of Co-operative Management.
- c) Recruitment in HRM
- d) Appraisal and Evaluation of HRM

Q3) a) State the nature and scope of Co-operative Management. [8]

b) State the Levels of Management. [7]

Q4) a) State the human relationship in Co-operatives. [8]

b) State the training and managerial development in HRM. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1056

[6315]-321

T.Y.B.Com.

356 D : CO-OPERATION AND RURAL DEVELOPMENT - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) अ) बहुपर्यायी प्रश्न.

[5]

i) नागरी सहकारी संस्थांना ..... म्हणूनही ओळखले जाते.

अ) नागरी सहकारी बँका	ब) सहकारी बँका
क) राष्ट्रीय बँका	ड) यापैकी नाही

ii) प्रशिक्षण ही ..... प्रक्रिया आहे.

अ) अल्पकालीन	ब) दीर्घकालीन
क) मध्यम मुदत	ड) उत्पादन

iii) सहकारी व्यवस्थापन ..... वाढवते.

अ) नफा	ब) पैसा
क) उत्पादकता	ड) सेवा

iv) सहकारी व्यवस्थापनाची रचना ..... प्रकारची आहे.

अ) फेडरल	ब) केंद्रीकृत
क) विकेंद्रित	ड) हुकुमशाही

v) सहकारी संस्थेची कार्यकारी संस्था ..... आहे.

अ) सदस्य	ब) भागधारक
क) सरकार	ड) संचालक मंडळ

ब) जोड्या लावा.

[5]

गट 'अ'

गट 'ब'

- i) सहकारी व्यवस्थापन
- ii) मानव संसाधन व्यवस्थापन
- iii) प्रशिक्षण आणि विकास
- iv) नियोजन
- v) मनुष्यबळ

- अ) मानव संसाधन नियोजन
- ब) सहकारी व्यवस्थापनाचे मूलभूत कार्य
- क) व्यवस्थापन तत्त्व
- ड) मानव संसाधन कार्य
- इ) कर्मचारी नियोजन

प्र.2) टिपा लिहा. (चार पैकी कोणतेही दोन)

[10]

- अ) सहकारी व्यवस्थापनाचे मूल्यमापन
- ब) सहकारी व्यवस्थापनाची भूमिका
- क) मानव संसाधनातील भरती प्रक्रिया
- ड) मानव संसाधन व्यवस्थापनाचे मूल्यांकन आणि मूल्यमापन

प्र.3) अ) सहकारी व्यवस्थापनाचे स्वरूप आणि व्याप्ती सांगा.

[8]

ब) व्यवस्थापनाचे स्तर सांगा.

[7]

प्र.4) अ) सहकारातील मानवी संबंध सांगा.

[8]

ब) मानव संसाधन व्यवस्थापन मध्ये प्रशिक्षण आणि व्यवस्थापकीय विकास सांगा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1057

[6315]-322

[Total No. of Pages :3

T.Y.B.Com.

COST & WORKS ACCOUNTING - III

356 (E) : Techniques of Cost Accounting

(2019 Pattern) (Semester- V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Multiple Choice Questions (Any 5 out of 6): [5]

- a) The break-even point is the point at which total cost and total revenue are _____.
  - i) Different
  - ii) Equal
  - iii) Exceeding
  - iv) Preceding
- b) A _____ is an estimation of the cash inflows and outflows for a business or individual for a specific period of time.
  - i) Cash budget
  - ii) Sales budget
  - iii) Production budget
  - iv) Flexible budget
- c) _____ is the additional cost incurred when producing one more unit of a products.
  - i) Marginal costing
  - ii) Process costing
  - iii) Contract costing
  - iv) Job costing
- d) _____ comparison means a comparison of two or more similar business units.
  - i) Uniform costing
  - ii) Decision making
  - iii) Inter-firm
  - iv) Income
- e) Full form of MIS _____.
  - i) Management Information System
  - ii) Making Information System
  - iii) Master Information system
  - iv) Most Information System
- f) Marginal costing is also known as _____.
  - i) Variable costing
  - ii) Process costing
  - iii) Contract costing
  - iv) Job costing

P.T.O.

B) Match the following [5]

Group - A

Group - B

a) Fixed cost	i) Expense that changes with the production or sales
b) Margin of safety	ii) Sales minus Variable Cost
c) Flexible Budget	iii) Actual sales minus break even sales
d) Variable cost	iv) Expenses that remain the same
e) Contribution	v) Adjusts for changes in the level of activity

Q2) Attempt short notes Any 2: [10]

- a) Terms used in Marginal Costing
- b) Types of Budgets
- c) Importance of Inter firm comparison
- d) Advantages of Budgetary Control

Q3) a) Bajaj Industries provides the following cost data [8]

Particulars	Rs.
Sales	1,50,000
Marginal Cost	1,20,000
Fixed overheads	20,000
Gross profit	60,000
Net profit	40,000

Calculate:

- i) P/V Ratio
  - ii) BEP (Sales)
  - iii) Net Profit when sales are 4,00,000
  - iv) Sales required to earn a profit of 80,000
- b) What is 'Management Information System'? State the important Features of Management Information Sysem. [7]

- Q4) a)** The Statement given below provides Flexible budget at 60% capacity of Fine Corporation Ltd. Prepare a tabulated statement giving the budget figures at 75% capacity and 90% capacity. Make your own classification of expenses between Fixed, Variable and semi variable expenses. [8]

Particulars	60% capacity
Prime Cost materials	1,60,000
Depreciation	60,000
Productive Wages	40,000
Rent	12,000
Indirect materials	48,000
Insurance of machinery	12,000
Indirect Labour	40,000
Electric Power (40% Fixed)	8,000
Repairs and Maintenance (60% Fixed)	20,000

- b) Explain the term uniform costing. State the advantages & limitations of Uniform Costing. [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1058

[6315]-323

[Total No. of Pages :2

T.Y.B.Com.

356 - F : BUSINESS STATISTICS - III

(2019 Pattern) (Semester- V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.
- 3) Use of statistical table and calculator is allowed.

Q1) a) Fill in the blanks (any five): [5]

- i) In game theory, if _____ $\neq$ minimax, then there does not exist saddle point.
- ii) C-chart is used to control _____.
- iii) P-chart is used to control _____.
- iv) In replacement problem, maintenance cost is always _____.
- v) We use _____ criteria to average the elements of payoff of corresponding strategy.
- vi) Electronic fluctuations is belonging to _____ causes.

b) State whether each of the following statement is true or false. (Any Five) [5]

- i) If the value of the game is less than zero then game is called as fair game.
- ii) P-chart is used to control proportion of defectives.
- iii) In two person zero-sum game, value of the game is always zero.
- iv) If quantity in hand is greater than demand then there exist opportunity loss.
- v) In replacement problem, we can use value of money which remains same during the period.
- vi) Control charts are applying on continuous production process.

Q2) Attempt any two of the following: (5 each) [10]

a) Solve the following game:

		Player B		
		B ₁	B ₂	B ₃
Player A	A ₁	1	7	2
	A ₂	6	2	7
	A ₃	6	1	6

P.T.O.

- b) Explain the concept of process capability study. Also state the interpretation of capability index C_p and C_{pk} .
- c) The number of defects in 10 different carpets are as follows:
1, 0, 2, 3, 1, 2, 1, 3, 0, 0.

Construct C-chart. Comment.

- d) What do you mean by control limits? What purpose do they serve in control charts? Write control limits for p-chart.

Q3) a) The following data on the basis of sample of 5 being taken every hour. [8]

Sample No.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mean	1080	1390	1460	1380	1090	1230	1370	1310	1630	1230
Range	420	670	180	320	70	690	950	380	1080	580

Construct control charts for mean and range. Comment on whether the process seems to be under control. ($n=5$, $A_2=0.577$, $D_3=0$, $D_4=2.115$).

- b) The demand for a cake in the bakery may be 30, 40, 50, 60 and 70 with respective probabilities 0.2, 0.2, 0.3, 0.2, 0.1 purchasing cost and selling price of cake is Rs. 5 and Rs. 10 respectively. Balance cake is treated as waste. Write the pay-off matrix for the given situation. How much cake should be making using EoL criteria? [7]

Q4) a) The maintenance cost and resale value per year of a machine whose purchase price is Rs. 7,000 is given below. [8]

Year	1	2	3	4	5	6	7	8
Maintenance Cost (Rs.)	900	1200	1600	2100	2800	3700	4700	5900
Resale value (Rs.)	4000	2000	1200	600	500	400	400	400

Determine at which time it is profitable to replace the machine.

- b) For the following pay-off table find the optimal strategy by maximax, maximin, Laplace criterion and Helwicz criterion. ($\alpha = 0.8$) [7]

State of Nature → Act ↓	N_1	N_2	N_3	N_4
S_1	12	7	8	3
S_2	9	8	6	7
S_3	7	8	8	11

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC1059

[6315]-324

T.Y.B.Com.

356 G : BUSINESS ENTREPRENEURSHIP - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Multiple choice questions. (Any 5) [5]

- i) Organizational Behaviour is a _____
  - a) Science
  - b) Art
  - c) Science and Art
- ii) Organization Behaviour in Entrepreneurship helps to understand behaviour of human in _____
  - a) Work place only
  - b) Society only
  - c) Work place and society
- iii) In present context, challenges for Organizational Behaviour are _____
  - a) Globalization
  - b) Social
  - c) Political
- iv) Attitudes affect _____ at a different level.
  - a) Personality
  - b) Behaviour
  - c) Perception
- v) Kiran Mazumdar Shaw is the founder of _____
  - a) Biocon
  - b) Bharat Forge
  - c) Nykaa

P.T.O.

vi) When designing reward system for teams, it is best to encourage cooperative efforts rather than _____ ones.

- a) Competitive
- b) Individual
- c) Cooperative

B) Match the following. [5]

Group A		Group B	
i	Model of Organizational Behavior	a	Nykaa
ii	Determinants of Individual Behavior	b	Physical
iii	Falguni Nayar	c	Custodial
iv	Factor of Personality	d	Helping Behaviour
v	Group Cohesion	e	Biological & Individual Factors

Q2) Write Short Notes (Attempt Any Two) [10]

- a) Need of Organizational Behaviour for Entrepreneurship.
- b) Characteristics of Personality.
- c) Kiran Mazumdar Shaw.
- d) Group Cohesion.

Q3) a) What is Organizational Behaviour? Explain Merits and Demerits of Organizational Behaviour for Entrepreneurship. [8]

b)) Explain Factors of Personality. [7]

Q4) a) Explain the Autobiography of Mr. Shiv Nadar (Indian Industrialist). [8]

b) Explain Types of Group Dynamics. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1059

[6315]-324

T.Y.B.Com.

356 G : BUSINESS ENTREPRENEURSHIP - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 50]

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) अ) बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणतेही पाच)

[5]

- i) संस्थात्मक वर्तन हे एक ..... आहे.
  - अ) विज्ञान
  - ब) कला
  - क) विज्ञान आणि कला
- ii) उद्योजकतेतील संस्थेचे वर्तन मानवी वर्तन समजण्यास ..... या ठिकाणी मदत करते.
  - अ) फक्त कामाची जागा
  - ब) फक्त समाज
  - क) कामाची जागा आणि समाज
- iii) सध्याच्या संदर्भात, संघटनात्मक वर्तनासाठी आव्हाने ..... आहेत.
  - अ) जागतिकीकरण
  - ब) सामाजिक
  - क) राजकीय
- iv) वृत्ती वेगळ्या ..... स्तरावर परिणाम करतात.
  - अ) व्यक्तिमत्व
  - ब) वर्तन
  - क) समज
- v) किरण मुझुमदार शॉ ह्या ..... च्या संस्थापक आहेत.
  - अ) बायोकोन
  - ब) भारत फोर्ज
  - क) नायका

vi) संघांसाठी बक्षीस प्रणाली तयार करताना, ... पेक्षा सहकारी प्रयत्नांना प्रोत्साहन देणे चांगले.

अ) स्पर्धात्मक

ब) वैयक्तिक

क) सहकारी

ब) जोड्या लावा.

[5]

गट 'अ'

गट 'ब'

i) संस्थात्मक वर्तनाचे मॉडेल

अ) नायका

ii) वैयक्तिक वर्तनाचे निर्धारक

ब) शारीरिक

iii) फाल्गुनी नायर

क) पालकत्व

iv) व्यक्तिमत्त्वाचा घटक

ड) मदत करणारे वर्तन

v) गट सामंजस्य

इ) जैविक आणि वैयक्तिक घटक

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

अ) उद्योजकतेसाठी संघटनात्मक वर्तनाची गरज.

ब) व्यक्तिमत्त्वाची वैशिष्ट्ये.

क) किरण मुझुमदार शॉ.

ड) गट सामंजस्य.

प्र.3) अ) संघटनात्मक वर्तन म्हणजे काय? उद्योजकतेसाठी संस्थात्मक वर्तनाचे गुण आणि दोष स्पष्ट करा. [8]

ब) व्यक्तिमत्त्वाचे घटक स्पष्ट करा.

[7]

प्र.4) अ) श्री शिव नाडर (भारतीय उद्योगपती) यांचे आत्मचरित्र स्पष्ट करा.

[8]

ब) समूह गतिशीलतेचे प्रकार स्पष्ट करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC1060

[Total No. of Pages : 4

[6315]-325

T.Y.B.Com.

356H : MARKETING MANAGEMENT - III
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) A) Multiple choice questions (Attempt any 5 out of 6) [5]

- i) Information about various substitute goods is obtained by _____
  - a) Publicity
  - b) Advertising
  - c) Public Relations
  - d) Sales Promotion
- ii) Promotion of goods and services through electronic and digital media means _____
  - a) Advertising
  - b) E- Advertising
  - c) E- Publicity
  - d) E- Commerce
- iii) The motivation that leads consumers to purchase goods and services is called _____
  - a) Sales Motivation
  - b) Consumption Motivation
  - c) Purchase Motivation
  - d) Product Motivation
- iv) _____Advertising increases the demand for goods in large quantities.
  - a) Long Term
  - b) Short Term
  - c) Online
  - d) Direct
- v) _____ means the dominance of a particular producer or seller over the entire market.
  - a) Decentralization
  - b) Market Strategy
  - c) Monopoly
  - d) Dictatorship

P.T.O.

- vi) Warranty given by the manufacturing organization about the brand of the product means _____
- Brand Promise
  - Brand Name
  - Brand Identity
  - Brand Awareness

B) Match the following. [5]

Group-A	Group-B
i) Advertisement	a) Broadcast Media
ii) Radio	b) Appearance, Reputation and Standard of Living
iii) Emotional Motivational Purchase Motivational	c) Protection of Consumer Interest and Rights
iv) Consumer Protection	d) Intellectual Property Protecting Brands
v) Trademarks	e) Art of Creating Demand for Goods and Services

Q2) Write short notes on (Any Two) [10]

- Role of advertisement in modern business.
- Positive affective approach in advertising.
- Advertising Standards Council of India.
- Challenges regarding new branding.

Q3) a) What is Advertising Media? Explain the characteristics of advertising media by classifying them. [8]

b) Explain the relationship between advertising appeals and purchase motivation. [7]

Q4) a) What is Branding? Explain the features of branding. [8]

b) Explain various social aspects of advertisement in detail. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1060

[6315]-325

T.Y.B.Com.

356H : MARKETING MANAGEMENT - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
  - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
  - 3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) अ) बहुपर्यायी प्रश्न. (कोणत्याही पाच)

[5]

- i) विविध पर्यायी वस्तूविषयी माहिती ..... मुळे प्राप्त होते.
  - अ) प्रसिध्दी
  - ब) जाहिरात
  - क) जनसंपर्क
  - ड) विक्रयवृद्धी
- ii) इलेक्ट्रॉनिक व डिजिटल माध्यमांच्या सहाय्याने वस्तू व सेवांची जाहिरातीद्वारे करून दिलेली ओळख म्हणजे ..... होय.
  - अ) जाहिरात
  - ब) ई - जाहिरात
  - क) ई - प्रसिध्दी
  - ड) ई - कॉमर्स
- iii) ज्या प्रेरणेमुळे ग्राहक वस्तू व सेवा खरेदी करण्यास प्रवृत्त होतात त्याला ..... असे म्हणतात.
  - अ) विक्री प्रेरणा
  - ब) उपभोग प्रेरणा
  - क) खरेदी प्रेरणा
  - ड) वस्तू प्रेरणा
- iv) ..... जाहिरातीमुळे वस्तूंना मोठ्या प्रमाणात मागणी वाढते.
  - अ) दीर्घकाळ
  - ब) अल्पकाळ
  - क) ऑनलाइन
  - ड) प्रत्यक्ष

- v) ..... म्हणजे संपूर्ण बाजारपेठेवर एखाद्या विशिष्ट उत्पादकाचे किंवा विक्रेत्याचे वर्चस्व निर्माण करणे होय.
 अ) विकेंद्रीकरण
 ब) बाजारपेठ व्यूहरचना
 क) मत्तेदारी
 ड) हुकुमशाही
- vi) उत्पादन संस्थेद्वारे वस्तूच्या ब्रँडविषयी दिलेली हमी म्हणजे ..... होय.
 अ) ब्रँड वचन
 ब) ब्रँड नाव
 क) ब्रँड ओळख
 ड) ब्रँड जागरूकता

ब) जोड्या जुळवा.

[5]

गट-अ

गट-ब

i) जाहिरात	अ) प्रसारण माध्यम
ii) आकाशवाणी	ब) वस्तूचे बाह्यरूप, प्रतिष्ठा व राहणीमान
iii) भावनात्मक प्रोस्ताहनपर खरेदी प्रेरणा	क) ग्राहकांच्या हिताचे व हक्कांचे संरक्षण
iv) ग्राहक संरक्षण	ड) ब्रँडचे संरक्षण करणारी बौद्धिक संपदा
v) ट्रेडमार्क	इ) वस्तू व सेवेसाठी मागणी निर्माण करण्याची कला

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) आधुनिक व्यवसायात जाहिरातीची भूमिका
 ब) जाहिरातीतील सकारात्मक भावनिक दृष्टीकोन
 क) भारतीय जाहिरात मानक परिषद
 ड) नवीन चिन्हांकनाबाबत आव्हाने

प्र.3) अ) जाहिरात माध्यमे म्हणजे काय? जाहिरात माध्यमांचे वर्गीकरण करून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [8]

ब) जाहिरात आवाहने आणि खरेदी प्रेरणा यातील संबंध स्पष्ट करा. [7]

प्र.4 अ) चिन्हांकन म्हणजे काय? चिन्हांकनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. [8]

ब) जाहिरातीचे विविध सामाजिक पैलू सविस्तर स्पष्ट करा. [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC1061

[6315]-326

T.Y.B.Com.

356 I : AGRICULTURAL AND INDUSTRIAL ECONOMICS - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the blanks. (Attempt any 5 out of 6) [5]

- i) The _____ industry shows the major interdependence between Agriculture and Industry sector.

(Sugar Industry, Communication Industry, Finance Industry, Insurance Industry)

- ii) The apex Cooperative credit institute works at _____.

(Village, District, Tehsil, State)

- iii) The SEZ act in India was passed in _____.

(2005, 2007, 2009, 2010)

- iv) The agricultural credit is mainly needed for _____.

(Crop Cultivation, Farm Mechanization, Purchasing Farm, adoption new technologies)

- v) The _____ is the major shortcoming of New Industrial Policy implemented in 1991.

(labor displacement, less economic development, low investment flow, low rate of growth)

- vi) The informal sector loans incorporate _____.

(SBI, Money lenders, NABARD, Commercial banks)

P.T.O.

B) Match the following. [5]

Group A

- i) Formal source of Credit
- ii) Provision of food
- iii) Liberalization
- iv) Needed for employment generation
- v) Industrial development

Group B

- a) Agricultural Development
- b) New Industrial Policy
- c) Multinational companies
- d) Commercial Banks
- e) Industrial Policy

Q2) Write a Short Notes (Any 2 out of 4) [10]

- a) Importance of Industrial Policy.
- b) Special Economic Zone.
- c) Cooperative Credit Organizations.
- d) Feature of rural economy.

Q3) a) Explain the interdependence of Agriculture and Industry. [8]

b) Describe the impact of New Industrial Policy 1991 on Indian Economy.[7]

Q4) a) Explain the types of Agricultural credit. [8]

b) Describe the challenges before the agriculture credit. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC1061

[6315]-326

T.Y.B.Com.

356 I : AGRICULTURAL AND INDUSTRIAL ECONOMICS - III
(2019 Pattern) (Semester - V)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास/

[एकूण गुण : 50]

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूल इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1 अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही पाच)

[5]

- i) ..... कृषी आणि उद्योग क्षेत्र यांतील परस्परावलंबीत्व दर्शवितो.
(साखर उद्योग, संदेशवहन उद्योग, वित्त उद्योग, विमा उद्योग)
- ii) शिखर सहकारी संस्था ..... या स्तरावर कार्य करते.
(खेडे, जिल्हा, तालुका, राज्य)
- iii) भारतामध्ये सेझ चा कायदा ..... या वर्षी संमत करण्यात आला.
(2005, 2007, 2009, 2010)
- iv) कृषी पतपुरवठ्याची प्रामुख्याने ..... साठी आवश्यकता असते.
(पिक मशागत, शेती आधुनिकीकरण, शेती खरेदी, नवीन तंत्रज्ञानाचा अवलंब)
- v) 1991 मध्ये लागू करण्यात आलेल्या नवीन औद्योगिक धोरणातील ..... ही प्रमुख कमतरता आहे.
(कामगार विस्थापन, कमी आर्थिक विकास, कमी गुंतवणूक प्रवाह, कमी वाढीचा दर)
- vi) ..... हा पत पुरवठ्याचा अनौपचारिक स्रोत आहे.
(स्टेट बँक ऑफ इंडिया, सावकार, नाबार्ड, व्यापारी बँका)

ब) योग्य जोड्या लावा.

[5]

गट - अ

गट - ब

- i) पतपुरवट्या औपचारिक स्रोत
- ii) अन्नाची तरतूद
- iii) उदारीकरण
- iv) रोजगार निर्मितीसाठी आवश्यक
- v) औद्योगिक विकास

- अ) कृषी विकास
- ब) नवीन औद्योगिक धोरण
- क) बहुराष्ट्रीय कंपन्या
- ड) व्यापारी बँका
- इ) औद्योगिक धोरण

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

[10]

- अ) औद्योगिक धोरणाचे महत्त्व
- ब) विशेष आर्थिक क्षेत्र
- क) सहकारी पत पुरवठा संस्था
- ड) ग्रामीण अर्थव्यवस्थेची वैशिष्ट्ये

प्र.3) अ) कृषी व उद्योगांचे परस्परावलंबीत्व स्पष्ट करा.

[8]

ब) नवीन औद्योगिक धोरण - 1991 चा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील प्रभाव विशद करा.

[7]

प्र.4) अ) कृषी पतपुरवट्याचे प्रकार स्पष्ट करा.

[8]

ब) कृषी पतपुरवट्यासमोरील आव्हाने स्पष्ट करा.

[7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PC1062

[6315]-327

T.Y.B.Com.

356J: DEFENCE BUDGETING, FINANCE & MANAGEMENT - III
(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Attempt any five of the following.

[5×2=10]

- a) What is financial management?
- b) Define the economic system.
- c) Define public good.
- d) Define micro economics.
- e) What is Defence Scientific Information?
- f) State the defence budget structure.

Q2) Attempt any four of the following.

[4×5=20]

- a) Financial advisor.
- b) Defence account department.
- c) Defence Science Library.
- d) Defence economics.
- e) Defence Documentation Centre.

P.T.O.

Q3) Attempt any four of the following.

[4×5=20]

- a) State economical theory of Defence.
- b) Explain India's Sea-based Ballistic Missile Defence Interceptor.
- c) Explain the defence and development.
- d) State the principles of the financial system.
- e) Explain the defence budget allocation.

Q4) Attempt any two of the following.

[2×10=20]

- a) Explain in detail the role of India's Nuclear Commands.
- b) Explain in detail the role of the defence account department.
- c) Explain in detail the structure of a five years defence plan.

Total No. of Questions : 4]

PC1062

[6315]-327

T.Y.B.Com.

356J: DEFENCE BUDGETING, FINANCE & MANAGEMENT - III

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[5×2=10]

- अ) फायनान्शियल मॅनेजमेंट म्हणजे काय?
- ब) आर्थिक व्यवस्था व्याख्या द्या.
- क) पब्लिक गुड व्याख्या द्या.
- ड) मायक्रोइकॉनॉमिक्स व्याख्या द्या.
- इ) डिफेन्स सायंटिफिक इन्फॉर्मेशन म्हणजे काय?
- फ) संरक्षण अर्थसंकल्पाचे स्वरूप सांगा.

प्र.2) टिपा लिहा. (कोणतेही चार)

[4×5=20]

- अ) फायनान्शियल अँडव्हायझर
- ब) डिफेन्स अकाउंट डिपार्टमेंट
- क) डिफेन्स सायन्स लायब्ररी
- ड) डिफेन्स इकॉनॉमिक्स
- इ) डिफेन्स डॉक्युमेंटेशन सेंटर

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

[4×5=20]

- अ) संरक्षणाचा आर्थिक सिद्धांत सांगा.
- ब) भारताच्या समुद्रावर आधारित बॅलिस्टिक मिसाइल डिफेन्स इंटरसेप्टरचे स्पष्टीकरण द्या.
- क) संरक्षण आणि विकास स्पष्ट करा.
- ड) फायनान्शियल सिस्टीमची मूलतत्वे सांगा.
- इ) डिफेन्स बजेट अलोकेशन स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्न सोडवा.

[2×10=20]

- अ) भारताच्या आण्विक कमांड्सची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) डिफेन्स अकाउंट डिपार्टमेंटची भूमिका सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) संरक्षण पंचवार्षिक योजनेचे स्वरूप सविस्तर स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1063

[Total No. of Pages : 4

[6315]-328

T.Y. B.Com.

**356(K) : INSURANCE, TRANSPORT & TOURISM - III
(Insurance)**

(2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks (Any 5) :

[5 × 1 = 5]

- i) Loss arising due to risk exposure retained or assured is known as_____
  - a) Risk Reduction
  - b) Risk Retention
  - c) Risk Sharing
- ii) Transfer of rights and remedies of the insured to the insurer after indemnity has been effected is called_____
  - a) Insurable Interest
  - b) Money Back Policy
  - c) Subrogation
- iii) _____is those terms, which are implied in every contract of marine insurance unless they are expressly excluded.
  - a) Guarantee
  - b) Implied Warranties
  - c) Express Warranties
- iv) The term Assurance refers to_____
  - a) Life Insurance Business
  - b) Fire Insurance Business
  - c) Motor Vehicle Business

P.T.O.

- v) Presently there are how many Insurance Ombudsman's offices in India?
  - a) 19
  - b) 17
  - c) 14
- vi) The strategy pursued by the business firm to tackle risk by spreading into some business is _____
  - a) Diversification
  - b) Centralization
  - c) Financing.

B) Match the Following: [5]

Group 'A'

Group 'B'

i) Nomination	a) Full decentralization
ii) Assignment of policy	b) Renewal of policy
iii) Foreclosure of policy	c) In favour of any individual
iv) Establishment of GIC	d) Assignee can do
v) American Insurance System	e) 1972

Q2) Short Notes (Any two) : [10]

- a) Ethical Behaviour of Customer
- b) Underwriting practices in Medical insurance.
- c) Duties of surveyors.
- d) Privatization of Insurance Sector.

Q3) a) What are the different types of customers in insurance sector? [8]

b) What are the various objectives of Underwriting? [7]

Q4) a) State the role of educational institutions in insurance sector. [8]

b) Distinguish between UK and Indian insurance system. [7]

Total No. of Questions : 4]

PC-1063

[6315]-328

T.Y. B.Com.

**356(K) : INSURANCE, TRANSPORT & TOURISM - III
(Insurance)**

(2019 Pattern) (Semester - V)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 2½ तास]

[एकूण गुण : 50

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) अ) रिकाम्या जागा भरा. (कोणतेही पाच) [5]

- i) राखून ठेवलेल्या किंवा खात्रीशीर जोखमीच्या प्रदर्शनामुळे उद्भवणारे नुकसान ..... म्हणून ओळखले जाते.
अ) जोखीम कमी करणे
ब) जोखीम धारणा
क) जोखीम सामायिकरण
- ii) नुकसानभरपाई लागू झाल्यानंतर विमाधारकाचे अधिकार आणि उपाय विमाधारकास हस्तांतरित करणे यास ..... म्हणतात.
अ) विमायोग्य व्याज
ब) मनी बँक पॉलिसी
क) मालकी हक्क बदल
- iii) ..... त्या अटी आहेत, ज्या सागरी विम्याच्या प्रत्येक करारामध्ये निहित आहेत जोपर्यंत ते स्पष्टपणे वगळले जात नाहीत.
अ) हमी
ब) निहित हमी
क) व्यक्त हमी
- iv) खात्री (Assurance) या शब्दाचा संदर्भ ..... शी आहे.
अ) जीवन विमा व्यवसाय
ब) आग विमा व्यवसाय
क) मोटार वाहन व्यवसाय

- v) सध्या भारतात विमा लोकपालची किती कार्यालये आहेत ?
 अ) 19
 ब) 17
 क) 14
- vi) काही व्यवसायात पाठ पुरावा करून जोखीम हाताळण्यासाठी व्यवसायिक कंपन्यांनी अवलंबलेली रणनीती म्हणजे .....
- अ) विविधीकरण
 ब) केंद्रीकरण
 क) वित्तपुरवठा

ब) जोड्या जुळवा. [5]

गट 'अ'	गट 'ब'
i) नामांकन	अ) पूर्ण विकेंद्रीकरण
ii) विमापत्रासाठी नियुक्ती	ब) विम्याचे नूतनीकरण
iii) मुदतपूर्व बंद विमा	क) कोणत्याही व्यक्तीच्या बाजूने
iv) GIC ची स्थापना	ड) मुखत्यार निवड करू शकतो
v) अमेरिकन विमा प्रणाली	इ) 1972
	फ) समर्पण मूल्य

प्रश्न 2) टिपा लिहा (कोणत्याही दोन) [10]

- अ) ग्राहकाचे नैतिक वर्तन
 ब) वैद्यकीय विमा मध्ये जोखीम स्वीकारण्याची पद्धती
 क) सर्वेक्षकांची कर्तव्ये
 ड) विमा क्षेत्राचे खाजगीकरण

प्रश्न 3) अ) विमा क्षेत्रातील विविध प्रकारचे ग्राहक कोणते आहेत? [8]

ब) विम्याची जोखीम स्वीकारण्याची विविध उद्दिष्टे कोणती आहेत? [7]

प्रश्न 4) अ) विमा क्षेत्रातील शैक्षणिक संस्थांची भूमिका सांगा. [8]

ब) यूके (UK) आणि भारतीय विमा प्रणालीमध्ये फरक रा. [7]

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1064

[Total No. of Pages : 2

[6315]-329

T.Y. B.Com.

356(L) : SOFTWARE ENGINEERING - I

Computer Programming and Application - III

(2019 Pattern) (CBCS) (Semester - V) (Special Paper - III)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Fill in the Blanks (any Five) : [5]

- i) _____ is an assessment of the practicality of a proposed project plan or method.
(Feasibility study, Requirement analysis, Software engineering, System Development)
- ii) _____ is a process of collecting and interpreting facts, identifying the problems, and decomposition of a system into its components.
(RAD, Systems Analysis, Design, V Model)
- iii) _____ is a software development process for object-oriented models.
(Waterfall, RUP model, system model, Project development)
- iv) _____ is a systematic and disciplined approach to software development that aims to create high-quality, reliable, and maintainable software.
(software engineering, Prototyping, Concepts, Modelling)
- v) System Requirements Specification is a structured collection of information that embodies the requirements of a_____
(Class, type, project, system)
- vi) The_____ is a classical model used in system development life cycle to create a system with a linear and sequential approach.
  - a) waterfall model
  - b) RAD model
  - c) RUP model
  - d) SpiralModel

P.T.O.

vii) Mc Call's factor model classifies all software requirements into_____ software quality factors.

- a) 5
- b) 6
- c) 10
- d) 11

B) Match the following : [5]

Column - A

Column - B

i) System Design	a) Prototype is built
ii) Open system	b) Process of defining components
iii) V Model	c) Interacts with its environment
iv) Prototyping Model	d) Helps in marking complex decisions
v) Decision Support Systems	e) Verification and Validation Model

Q2) Short Notes (Any 2 out of 4) [10]

- a) Characteristics of System
- b) Qualities of System Analyst
- c) Waterfall Model
- d) Feasibility Study and its types

Q3) a) Define System Analysis. Explain in detail the types of system [8]

- b) What is Requirement anticipation? Explain the need of requirement analysis [7]

Q4) a) Explain in detail System Development Life Cycle. [8]

- b) Explain Mc Call's Quality Model. [7]

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

PC-1065

[Total No. of Pages : 2

[6315] - 330

T. Y. B. Com. (Vocational)

(Voc 355(A)): COMPUTER APPLICATIONS-I

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidate:

- 1) All questions are compulsory
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) a) Fill in the Blanks :

[5]

- 1) _____ is the maximum possible length of python.
  - i) 79 characters
  - ii) 33 characters
  - iii) 24 characters
  - iv) Can be of any length
- 2) Single line comment is given by _____ character in Python.
  - i) #
  - ii) //
  - iii) &
  - iv) %
- 3) Python language was developed in _____ year.
  - i) 1989
  - ii) 1995
  - iii) 1986
  - iv) 1999
- 4) _____ arithmetic operator is used to display remainder.
  - i) +
  - ii) -
  - iii) *
  - iv) %
- 5) Python file has _____ extension.
  - i) .python
  - ii) .py
  - iii) .pth
  - iv) .p

P.T.O.

b) **State whether the following statement is True or False:** [5]

- 1) *Tuple* data type in python is denoted by symbol [].
- 2) 17.25 is the complex value.
- 3) ** is called as exponential operator.
- 4) python is open source programming language.
- 5) /= is called as assignment operator in python.

Q2) Answer the following (Any 4) [20]

- 1) Write a python program for multiplication of two numbers.
- 2) Explain five characteristics of python.
- 3) Explain if ----- else statement with syntax and example.
- 4) Write a python program to calculate simple interest.
- 5) Explain List data type with example.

Q3) Answer the following (Any 2) [20]

- 1) Explain any four types of operators in python.
- 2) Explain in detail variables in python.
- 3) Explain *break* and *continue* statements in python with syntax and example.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1066

[Total No. of Pages : 2

[6315] - 331

T. Y. B. Com. (Vocational)

SALES MANAGEMENT

355 - (B) :Advertising, Sales Promotion & Sales
Management - I

(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - V) (Paper V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

1) All questions are compulsory.

Q1) a) Fill in the Blanks :

[5]

- 1) Marketing and _____ Are closely related.
  - a) product knowledge
  - b) Sales Management
  - c) MBA Degree
  - d) Communication
- 2) Effective sales planning is the prime responsibility of _____.
  - a) CEO
  - b) Cost Manager
  - c) Sales Manager
  - d) Marketing manager
- 3) Most organisations used their sales force to reach _____.
  - a) Customers
  - b) Traders
  - c) competitors
  - d) sales
- 4) Following is the not part of sales management.
  - a) Task Allocation
  - b) Motivation
  - c) Performance appraisal
  - d) CPM
- 5) It is basic objectives of sales management.
  - a) To Capture market
  - b) Advertise
  - c) communicate
  - d) Finance

P.T.O.

b) Match the pairs : [5]

a) Process of organisation of sales efforts	1) Source of recruitment
b) Advertisement in newspaper	2) setting objectives
c) Sales Planning	3) motivation
d) Written test	4) sales management
e) Fair pay packet	5) Selection process

Q2) Write short note on (any 2) [10]

- a) Importance of sales planning
- b) External sources of recruitment
- c) Methods of motivation to sales persons
- d) Challenges before sales manager

Q3) Answer the following (any 4) [20]

- a) Internal Sources of recruitment
- b) Scope of Sales Management
- c) Sales Control
- d) Process of Sales planning
- e) Selection of salespersons
- f) Methods of sales training

Q4) Answer the following (any 1) [10]

- a) What do you mean by Sales Management? Explain Need and importance of sales management in current scenario.
- b) Write detail note on training and motivation to salespersons.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC3690

[6315]-332

[Total No. of Pages :2

T.Y.B.Com. (Vocational)

TAX PROCEDURE & PRACTICES (Paper - I)

355 C VOC : Customs Duty

(2019 Pattern) (Semester- V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All Questions are Compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) A) Choose the correct answer (Any Five) [5]

- a) In case of imported goods, transaction value also includes _____.
  - i) Commission and brokerage
  - ii) Cost of transportation at the place of importation
  - iii) Landing charges at the Indian port
  - iv) Only (ii) & (iii) above
- b) Customs duty shall be levied on goods _____.
  - i) Imported into India by any person other than Government
  - ii) Exported from India by any person other than Government
  - iii) Imported into or exported from India by government
  - iv) All of the above
- c) The basic condition for levy of Customs Duty is _____.
  - i) There must be import or export of goods
  - ii) There must be import or export of services
  - iii) There must be import or export of goods or services or both
  - iv) All of the above
- d) In case of imported goods, transaction value also includes _____.
  - i) 200 nautical miles
  - ii) 20 nautical miles
  - iii) 100 nautical miles
  - iv) 10 nautical miles
- e) As per Customs Act, 1962, Conveyance includes _____.
  - i) Vessel
  - ii) Aircraft
  - iii) Vehicle including railway vehicle
  - iv) All of the above
- f) As per section 14(1) of Customs Act, transaction value means _____.
  - i) Price paid to the seller of imported goods
  - ii) Price paid by the buyer of export goods
  - iii) Both (i) & (ii) above
  - iv) Price actually paid or payable for goods

P.T.O.

- B) State whether the following statement is TRUE or FALSE [5]
- a) Customs station means any customs port, customs airport or land.
  - b) Coastal goods mean the goods transported in a vessel from one port in India to another.
  - c) Export means bringing into India from a place outside India.
  - d) The Central Government cannot impose Safeguard duty to domestic industry.
  - e) Baggage includes unaccompanied baggage but does not include motor vehicles.

Q2) Write Short Notes (Any Two) [10]

- a) Anti-Dumping Duty
- b) Features of Custom Duty
- c) Constitutional background of customs law.
- d) Prohibited Goods

Q3) Answer the following questions (Any Four) [20]

- a) What is Transaction Value?
- b) How to determine taxable event for import?
- c) What is mean by 'Indian Customs water'?
- d) What is 'foreign-going vessels or aircraft'?
- e) What is 'Person-in-charge'?
- f) What is mean by 'Goods'?

Q4) Answer any One of the following questions [10]

- a) What are the provisions for Classification of Goods under Customs?
- b) How is Transaction Value determined under different circumstances?

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1067

[Total No. of Pages : 2

[6315] - 333

T. Y. B. Com.

Voc 356 (A): Computer Applications-II
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - V)

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) a) Fill in the blanks : [5]

- i) Mechanism that is used to convert domain name into IP address is known as _____
  - a) URL
  - b) DNS
  - c) FTP
  - d) HTTP
- ii) Instagram is an example of _____ type of website.
  - a) Financial Website
  - b) E-Commerce Website
  - c) Portfolio Website
  - d) Social media website
- iii) Dynamic Web Pages are created using _____
  - a) HTML
  - b) PHP
  - c) C
  - d) C++
- iv) _____ is not an example of web browser.
  - a) Internet Explorer
  - b) Google Chrome
  - c) Netscape Navigator
  - d) Alta Vista
- v) _____ is the address of your website that people type in the browsers URL bar to visit the website.
  - a) Definition Name
  - b) Internet name
  - c) Description Name
  - d) Domain Name

P.T.O.

b) Match the following :

[5]

i) URL	a) Collection of web pages
ii) Web Hosting	b) Search Engine
iii) Timeline	c) Location address
iv) Website	d) Online Service
v) Bing	e) Phase in planning website

Q2) Write Short note on (any TWO) :

[10]

- i) Search Engine
- ii) Web Page Layout
- iii) Site Structure

Q3) Answer the following (Any FOUR) :

[20]

- i) Explain the process of website hosting.
- ii) Explain interactive and static types of websites.
- iii) Explain Domain Name System.
- iv) Explain Web site planning for web design.
- v) Explain Web Development Process Model.

Q4) Answer the following (Any ONE) :

[10]

- i) Explain various factors influencing web site design.
- ii) What is Web application Architecture? Explain its components.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC-1068

[Total No. of Pages : 2

[6315] - 334

T. Y. B.Com. (Vocational)

MARKETING

**356(B): Advertising, Sales Promotion & Sales Management-II
(CBCS) (2019 Pattern) (Semester - V) (Paper-VI)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

1) All questions are compulsory.

Q1) Fill in the blanks :

[5]

- 1) It is a systematic study of problems related to marketing of goods and services.
  - a) product knowledge
  - b) Sales Management
  - c) Marketing Research
  - d) Basic research
- 2) Effective marketing research process includes _____.
  - a) Developing Plan
  - b) Cost analysis
  - c) Sales routine
  - d) Marketing management
- 3) Cultural values in the country states _____.
  - a) Political environment
  - b) Cultural environment
  - c) competitors
  - d) Legal policies
- 4) It is marketing of organisation to develop overall image.
  - a) Green marketing
  - b) Niche Marketing
  - c) Blue marketing
  - d) Affiliate Marketing
- 5) It is basic advantage of digital marketing is _____.
  - a) Lower Cost
  - b) Global reach
  - c) local market
  - d) district wholesaler

P.T.O.

b) Match the Pairs : [5]

a) Digital marketing	1) Promotion of product
b) Green marketing	2) Wide coverage
c) Affiliate marketing	3) Environment Friendly products
d) Marketing environment	4) Establishing connection through blogs
e) Promotion manager	5) Economical and political factors

Q2) Write short note on (any TWO) : [10]

- a) Importance of Affiliate marketing
- b) Role of Promotional Manager
- c) Functions of Product manager
- d) Green marketing

Q3) Answer the following (Any FOUR) : [20]

- a) Need of marketing research
- b) Career opportunities in marketing
- c) Role of Market research Manager
- d) External Marketing Environment
- e) Digital Marketing
- f) Techniques of marketing research

Q4) Answer the following (Any ONE) : [10]

- a) State and explain objectives and significance of Marketing Research.
- b) Write a detail note on recent trends in marketing.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PC3691

[Total No. of Pages : 2

[6315]-335

T.Y.B.Com. (Vocational)

TAX PROCEDURE & PRACTICES - II

**356C VOC: Entrepreneurship Development and Project Report
(2019 Pattern) (Semester - V)**

Time : 2½ Hours]

[Max. Marks : 50

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

- Q1) A) Choose the correct answer (Any Five) [5]**
- a) An individual who initiates, creates and manages a new business can be called _____.
    - i) A leader
    - ii) A professional
    - iii) A manager
    - iv) An entrepreneur
  - b) IFCI stands for _____.
    - i) Indian Finance Corporation and Institution
    - ii) Industrial Finance Corporation of India
    - iii) Industrial Funding Corporation of India
    - iv) Institutional Finance Corporation of India
  - c) A small-scale entrepreneur is a formal-sector entrepreneur with _____.
    - i) Minimum 5 Employees
    - ii) 11 to 49 Employees
    - iii) 10 to 45 employees
    - iv) More than 50 employees
  - d) The term “Entrepreneur” has been derived from the word “enturondre” which means:
    - i) To take
    - ii) To undertake
    - iii) To celebrate
    - iv) To decide
  - e) _____ is not a source of idea for an entrepreneur.
    - i) Cost of the project
    - ii) Product profile
    - iii) Imports and exports
    - iv) Emerging technologies
  - f) Indian Entrepreneurship Development Institute is located at _____.
    - i) Mumbai
    - ii) Ahmedabad
    - iii) Kochi
    - iv) Nashik
  - g) The government has set up number of _____, to provide financial assistance to entrepreneurs.
    - i) Financial Advisors
    - ii) Financial Intermediaries
    - iii) Industrial Estates
    - iv) Financial Institutions

P.T.O.

- B) State whether the following statement is TRUE or FALSE [5]
- a) The entrepreneur introduces something new or can be an imitator.
  - b) Trading Entrepreneurs are the entrepreneurs who are found in the field of small trading concerns.
  - c) Individual Entrepreneurs and Institutional Entrepreneurs are not same.
  - d) Financial analysis is primarily concerned with the identification and evaluation of the project resources.
  - e) Educate, Stimulate and Incubate can be used in helping Student Start-ups.

Q2) Write short notes (Any Two) [10]

- a) Importance of Entrepreneurship
- b) Functions of Commercial Banks
- c) Functions of DIC
- d) PM MUDRA Yojana

Q3) Answer the following questions (Any Four) [20]

- a) What do you mean by Entrepreneurial Competencies?
- b) What are the functions of Self-help group?
- c) Whose called 'entrepreneur'?
- d) What are the functions of a Pollution Control Board?
- e) What are the functions of the SIDBI?
- f) Explain the Role of Commercial Banks in Entrepreneurship Development.

Q4) Answer Any One of the following questions. [10]

- a) Explain the scheme offered by MIDC.
- b) Explain the needs & significance of entrepreneurship.

